

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

RAPORTUL nr. 1

Misiunea de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020

Perioada de observare: 27 decembrie 2019–11 martie 2020

Publicat la 12 martie 2020

Chișinău, 2020

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	6
I. CONTEXTUL POLITIC	8
II. CADRUL LEGAL	10
III. ORGANELE ELECTORALE.....	13
IV. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR.....	19
V. CONTESTAȚII ELECTORALE.....	21
VI. LISTELE ELECTORALE.....	25
VII. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	26
VIII. CONCURENȚII ELECTORALI	27
IX. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE.....	31
X. EDUCAȚIA ȘI INFORMAREA ELECTORALĂ	40
RECOMANDĂRI.....	41
ABREVIERI.....	42
ANEXE.....	43

SUMAR EXECUTIV

Contextul politic. Alegerile parlamentare noi sunt organizate în Republica Moldova drept consecință a desfășurării alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 în baza sistemului mixt de alegere a deputaților. Alegerile din CU nr. 38 Hîncești au fost declanșate în urma depunerii cererii de demisie din funcția de deputat a lui Alexandru Botnari, ales în funcția de primar al mun. Hîncești la alegerile locale generale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2019.

Campania electorală are loc în contextul negocierilor privind instituționalizarea unei noi majorități parlamentare, precum și al pregătirii actorilor politici pentru alegerile prezidențiale din anul curent.

Cadrul legal. Alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 se desfășoară în baza prevederilor legale aplicate și la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 (în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019). Excepțiile relevante se referă la raporturile juridice privind excluderea obligativității prezentării certificatelor de integritate și instituirea interdicției agitației electorale în ziua alegerilor și în ziua anterioară zilei alegerilor.

În opinia Promo-LEX, data alegerilor parlamentare noi a fost stabilită de către CEC cu întârziere, deoarece termenul legal cuprinde intervalul 5 februarie 2020 – 5 martie 2020.

MO Promo-LEX, în special în contextul apropierei campaniei pentru alegerile prezidențiale, atrage atenția asupra necesității reglementării explicite a cazurilor ce pot fi calificate drept finanțare indirectă a campaniei electorale a anumitor candidați de către partide care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți, însă efectuează agitație electorală.

Organele electorale. CEC a aprobat hotărâri ce au asigurat organizarea și desfășurarea alegerilor în perioada de referință. Constituirea CECEU nr. 38 a avut loc cu respectarea prevederilor legale. Pentru desfășurarea alegerilor au fost constituite în termene legale 44 BESV. Referitor la alegerea conducerii, potrivit observatorilor, în cinci cazuri membrii BESV nu au respectat procedura de vot deschis. Programul de lucru a fost, în general, respectat, în 95% birourile fiind deschise în timpul vizitelor observatorilor.

Structura de gen a BESV este dezechilibrată: 85% din componența birourilor sunt femei, proporția păstrându-se și la nivel de conducere a BESV. Atragem atenția că în funcția de secretar al birourilor au fost alese doar femei.

Cerințele privind afișarea informațiilor de interes public la sediul BESV au fost respectate parțial: 61% au afișat lista concurenților electorali, iar 77% – programul de lucru și datele despre componența BESV.

Accesibilitatea sediilor organelor electorale inferioare pentru persoanele cu dizabilități locomotorii și/sau persoanele cu nevoi speciale este precară: sediul CECEU nr. 38 este total inaccesibil, iar sediile BESV sunt în proporție de 75% inaccesibile.

Acreditarea observatorilor. Concurenții electorali, în majoritatea lor, au demonstrat interes sporit pentru procedura de acreditare. Cel puțin patru concurenți – PDM, PSRM, PPȘ și PAS – au acreditat la CECEU câte 44 de observatori, conform numărului de SV constituite. CEC a acreditat 82 de observatori naționali și 12 internaționali. Din partea Asociației Obștești Promo-LEX, au fost acreditați 30 de observatori naționali.

Desemnarea și înregistrarea candidaților. Pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, au fost înregistrate opt grupuri de inițiativă, dintre care șapte au depus documentele pentru înregistrare, un potențial candidat anunțând retragerea din cursa electorală. Toți cei șapte candidați au fost înregistrați. Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2020, în CU nr. 38 Hîncești, atestăm o rată de participare mai mare, fiind înregistrați cu trei candidați mai mult. Un candidat pe parcursul campaniei și-a anunțat retragerea.

Contestații electorale. Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată, la CECEU a fost depusă o contestație, iar la CEC – un demers/o sesizare și o contestație.

MO Promo-LEX constată, comparativ cu practica scrutinelor precedente, asumarea de către CEC a unui rol mai activ în examinarea și soluționarea contestațiilor/sesizărilor. În același timp, atenționăm că soluționarea eficientă a contestațiilor și sesizărilor trebuie să aibă loc conform prevederilor legale materiale și procedurale, iar în lipsa acestora – prin aplicarea analogiei legii. De asemenea, abordările și atitudinile autorității urmează a fi aplicate în mod egal tuturor concurenților.

Listele electorale. Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, numărul de alegători incluși în listele electorale de bază pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 în CU nr. 38 s-a micșorat cu circa 493 de cetățeni cu drept de vot (de la 61 728 la 61 235).

MO Promo-LEX a identificat transmiterea cu întârziere a listelor electorale în cel puțin 16 SV (37%). De asemenea, potrivit observatorilor, cel puțin opt APL de nivelul I au recepționat circa 25 de înștiințări în perioada de observare. Chiar dacă nu există dovezi privind arondarea intenționată a alegătorilor la anumite secții de votare, reiterăm necesitatea reglementării explicite a procesului de „migrație artificială”.

Concurenții electorali. Concurenții au efectuat 164 de activități de promovare, cele mai frecvente fiind activitățile de distribuire/plasare a afișajului electoral – 44%, urmate de întrunirile cu alegătorii – 30%.

Printre activitățile de campanie ce pot fi calificate drept abateri de la norma legală menționăm: activități de promovare a concurenților înainte de termenul legal stabilit – două cazuri (PSRM – 1; CI Grigore Cobzac – 1); utilizare a imaginii autorităților publice – un concurent (PSRM); distribuire a publicității electorale fără respectarea cerințelor pentru materialele publicitare – un caz (PSRM); amplasare a publicității în locuri neautorizate – 40 de cazuri (PSRM – 17; PPȘ – 15; PAS – 7; CI Grigore Cobzac – 1); utilizarea simbolurilor naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat și a materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare – patru cazuri (PAS, Blocul UNIREA, PLDM, PSRM); activitatea unei asociații obștești și a unei fundații asociate cu concurenți electorali (PPȘ și PSRM).

Finanțarea campaniei electorale. MO Promo-LEX constată că toate formațiunile politice care și-au desemnat candidați pentru CU nr. 38 Hîncești, inclusiv candidatul independent Grigore Cobzac (cu întârziere), au depus rapoarte privind finanțarea campaniei electorale. O carență menționată și anterior de Misiune este că formatul de vizualizare a rapoartelor pe pagina web a CEC nu este „prietenos” utilizării, nefiind de tip „open data”.

Potrivit rapoartelor depuse de către concurenți ponderea majoră a cheltuielilor declarate este: pentru publicitate și materiale promoționale – 81%; pentru întruniri și evenimente – 11%; pentru remunerarea personalului din stafful electoral – 4%; pentru utilizarea mijloacelor de transport – 3%; altele – 2%.

MO Promo-LEX constată că cinci din șapte concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în campania electorală: PSRM, Blocul UNIREA, CI Grigore Cobzac, PPȘ, PDM. Suma totală estimată ca fiind neraportată este de cel puțin 112 542 de lei.

INTRODUCERE

Raportul nr. 1 este elaborat în cadrul activității Misiunii de observare (MO) Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, desfășurate în circumscripția uninominală nr. 38 Hîncești. Constatările, concluziile și recomandările prezentate de MO se referă la contextul politic și legal al scrutinului desfășurat, făcându-se legătura între experiența de observare a alegerilor precedente și evenimentele din prezenta campanie electorală. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

În afară de acest raport intermediar de observare a alegerilor parlamentare noi, în contextul zilei alegerilor va fi elaborat și prezentat un comunicat privind rezultatele observării procedurilor din ziua votării. De asemenea, Misiunea va elabora un Raport final, în care va generaliza informația cu privire la alegerile parlamentare noi, precum și va aprecia calitatea tuturor procedurilor desfășurate. Misiunea rapoartelor MO Promo-LEX este diagnosticarea calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Metodologia Promo-LEX de observare a alegerilor a fost elaborată conform standardelor internaționale în domeniu și presupune observarea alegerilor atât pe termen lung (perioada electorală), cât și pe termen scurt (ziua alegerilor – prin intermediul echipelor mobile de observatori). Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, pe baza constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul MO cu privire la activitatea actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățeni etc.

În ziua scrutinului, Promo-LEX va observa alegerile prin intermediul a cel puțin două echipe mobile de observatori organizate în acest sens.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună-credință și în mod nonpartizan. Activitatea observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

Drept sursă pentru rapoartele de observare ale MO servesc constatările OTL raportate conform unor formulare tematice, precum și informațiile oficiale publice, raportate de către observatorii MO Promo-LEX. În cadrul vizitelor planificate, observatorii analizează informația rezultată din discuții, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe fotografice și video, care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, pe baza solicitărilor corespunzătoare, și în niciun caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport, trebuie tratate de autoritățile electorale prin prisma prevederilor art. 22, alin. (1), lit. q) și art. 68, alin. (5) din Codul electoral, inclusiv drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md, pe care orice cetățean poate semnala activități cu tentă electorală. Pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în Republica Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Asociația organizează misiuni de observare a alegerilor din Republica Moldova începând cu anul 2009, prezenta MO fiind a 19-a la număr. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de experiență internațională și au

---

¹ Codul de conduită al observatorilor electorali Promo-LEX. <http://bit.ly/2RxhnJw>

participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din Armenia, Germania, Georgia, Estonia, Norvegia, România, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanții la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

Raportul este elaborat în cadrul Programului „Democrație, Transparență și Responsabilitate”, implementat de Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

I. CONTEXTUL POLITIC

Alegerile parlamentare noi sunt organizate în Republica Moldova drept consecință a desfășurării alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 în baza sistemului mixt de alegere a deputaților. Alegerile din CU nr. 38 Hîncești au fost declanșate în urma depunerii cererii de demisie din funcția de deputat a lui Alexandru Botnari, ales în funcția de primar al mun. Hîncești la alegerile locale generale din 20 octombrie (3 noiembrie) 2019.

Campania electorală are loc în contextul negocierilor privind instituționalizarea unei noi majorități parlamentare, precum și al pregătirii actorilor politici pentru alegerile prezidențiale din anul curent.

Potrivit Constituției Republicii Moldova, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului, fiind compus din 101 deputați. Alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 au semnat cel de al nouălea scrutin parlamentar organizat în Republica Moldova de la declararea independenței în anul 1991² și primul desfășurat în baza unui sistem electoral mixt, unde 50 de deputați au fost aleși conform votului reprezentării proporționale în CN, iar alți 51 – în baza votului majoritar, în CU.

La 15 august 2019, în condițiile formării unei noi majorități parlamentare, legislativul a aprobat în lectură finală Legea nr. 113³, prin care a fost anulat sistemul electoral mixt și s-a revenit la sistemul electoral proporțional pe liste de partid. Conform aceleiași legi, în cazul în care mandatul unui deputat ales într-o CU se declară vacant cu cel puțin 180 de zile până la expirarea mandatului Parlamentului de legislatură a X-a, se vor organiza alegeri parlamentare parțiale (noi), care se vor desfășura în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019.

Drept consecință a formării Guvernului la data de 8 iunie 2019 și a funcțiilor vacante apărute în Parlamentul Republicii Moldova⁴, la 20 octombrie 2019, au fost organizate pentru prima dată alegeri parlamentare noi, la aceeași dată cu desfășurarea alegerilor locale generale.

La alegerile locale generale din 20 octombrie 2019, deputatul PDM Alexandru Botnari a fost ales primar al mun. Hîncești. În urma validării mandatului de primar⁵ și a apariției incompatibilității funcției⁶, la data de 5 decembrie 2019, Alexandru Botnari a depus cererea de demisie din funcția de deputat. Astfel, a apărut vacanța mandatului de deputat în CU nr. 38, mun. Hîncești.

Evenimentele din perioada preelectorală a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 și anume adoptarea moțiunii de cenzură la 12 noiembrie 2019⁷, prin care Parlamentul și-a exprimat votul de neîncredere Guvernului Republicii Moldova, se pare că au dus la tergiversarea stabilirii datei alegerilor parlamentare noi pentru CU nr. 38 Hîncești.

Având la bază precedentul cu privire la stabilirea întârziată a datei alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2020⁸, organizațiile membre ale Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC) au semnat un apel public⁹, prin care au insistat asupra urgentării adoptării hotărârii de către Parlament de a lua act de demisia deputatului Alexandru Botnari și asupra stabilirii datei alegerilor parlamentare noi de către CEC. Contrar recomandărilor CALC, abia la 20 decembrie 2019 Parlamentul, prin Hotărârea nr. 198¹⁰, a luat act de cererea de demisie a deputatului Alexandru Botnari și a declarat vacant mandatul de deputat în Parlament pentru CU nr. 38, mun. Hîncești. În consecință, CEC, abia la

---

² Istoria organului reprezentativ suprem în Republica Moldova pe legislaturi. <https://bit.ly/2Q1qnIR>

³ Legea nr. 113 din 15.08.2019 pentru modificarea unor acte legislative, în vigoare la 17.08.2019. <https://bit.ly/38zB0HI>

⁴ Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 10. <https://bit.ly/2U2bqa5>

⁵ Hotărârea Judecătorei Hîncești din 5 noiembrie 2019. <https://bit.ly/3aCSsMz>

⁶ Art. 3, lit. c, 1) din Legea nr. 39/1994 despre statutul deputatului în Parlament. <https://bit.ly/31qC2T0>

⁷ Hotărârea Parlamentului privind exprimarea votului de neîncredere Guvernului Republicii Moldova. <https://bit.ly/2NSDbOJ>

⁸ Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 15-16. <https://bit.ly/2U2bqa5>

⁹ Apelul public din 19.12.2019. <https://bit.ly/2RrcrFK>

¹⁰ Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 198 din 20.12.2019. <https://bit.ly/2RcM73h>

27 decembrie 2019, a stabilit data desfășurării alegerilor parlamentare noi în CU nr. 38, mun. Hîncești¹¹, pentru 15 martie 2020.

Campania electorală pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 s-a desfășurat pe fundalul procesului de negociere și instituționalizare a unei noi majorități parlamentare dintre PSRM și PDM, precum și în contextul perioadei preelectorale a alegerilor Președintelui Republicii Moldova, preconizate a fi organizate în toamna anului curent.

---

¹¹ Hotărârea CEC nr. 3455 din 27.12.2019. <https://bit.ly/35Yf0t1>

II. CADRUL LEGAL

Alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 se desfășoară în baza prevederilor legale aplicate și la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 (în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019). Excepțiile relevante se referă la raporturile juridice privind excluderea obligativității prezentării certificatelor de integritate și instituirea interdicției agitației electorale în ziua alegerilor și în ziua anterioară zilei alegerilor.

În opinia Promo-LEX, data alegerilor parlamentare noi urma să fie stabilită în intervalul 5 februarie 2020 – 5 martie 2020.

MO Promo-LEX atrage atenția asupra necesității reglementării explicite a cazurilor ce pot fi calificate drept finanțare indirectă a campaniei electorale a anumitor candidați de către partide care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți, însă efectuează agitație electorală.

2.1. Stabilirea datei alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020

Dacă la alegerile parlamentare noi din 20 octombrie 2019 data alegerilor a fost stabilită, în opinia Promo-LEX, cu circa 13 zile întârziere¹², la alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, în mod repetat, CEC a admis o întârziere de stabilire a datei, cu circa 10 zile.

Or, potrivit art. 105, alin. (1) din Codul electoral, dacă și după votarea repetată, alegerile sunt declarate nule **sau funcția de deputat a devenit vacantă**, CEC stabilește data desfășurării alegerilor noi, care au loc peste cel puțin 60 de zile de la data când alegerile sunt declarate nule, dar nu mai târziu decât peste trei luni de la această dată. În context, pct. 80-83 din Hotărârea Curții Constituționale¹³ stabilesc că în cazul prezentării cererii de *demisie din funcția de deputat* de către deputatul aflat în situația de incompatibilitate, mandatul de deputat încetează în momentul depunerii cererii, iar Parlamentul urmează **să acționeze cu celeritate** pentru a respecta prevederile legale. Pentru deputații aleși în circumscripțiile uninominale, demisia deputatului generează un ansamblu de proceduri, formate din câteva etape consecutive, care presupun un șir de acțiuni întreprinse atât de deputatul aflat în situația de incompatibilitate, cât și de Parlament și CEC:

- *Prezentarea cererii de demisie a deputatului Președintelui Parlamentului.* În speță, Alexandru Botnari a depus cererea de demisie din funcția de deputat la 5 decembrie 2019, în ultima zi din cadrul termenului de 30 de zile instituit de lege. El a fost ales primar al municipiului Hîncești în urma turului al doilea al alegerilor locale din 3 noiembrie 2019, iar mandatul său a fost validat de către judecătoria Hîncești la 5 noiembrie 2019. Potrivit pct. 98-99 din Hotărârea Curții Constituționale, situația de incompatibilitate pentru deputații aflați în exercițiul funcției apare din momentul intrării în exercițiul unei alte funcții retribuite sau al survenirii altor situații de incompatibilitate, în condițiile legii – în cazul de față – la data validării mandatului de primar. Mai mult, Curtea Constituțională menționează la pct. 88 că toate procedurile legate de incompatibilitățile deputaților urmează să se finalizeze în cadrul celor 30 de zile prevăzute de lege când survine incompatibilitatea.
- *Luare de act de cererea de demisie și declararea mandatului vacant de către Parlament.* Cu părere de rău, ca și în cazul alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, Parlamentul a tergiversat adoptarea hotărârii privind declararea mandatului vacant în CU nr. 38, mun. Hîncești, or, din data depunerii cererii de demisie a deputatului Alexandru Botnari și până la data emiterii hotărârii Parlamentului privind declararea mandatului vacant, Parlamentul s-a întrunit de două ori în ședințe plenare¹⁴.
- *Stabilirea datei alegerilor noi (parțiale) în circumscripțiile uninominale respective de către CEC.* În condițiile implementării prevederilor legale privind sistemul electoral mixt, cu încălcarea termenului stabilit de lege, CEC a stabilit data de 15 martie 2020 pentru desfășurarea alegerilor parlamentare noi în CU nr. 38, mun. Hîncești. Astfel, pornind de la faptul că mandatul deputatului Alexandru Botnari a încetat de drept la 5 decembrie 2019, potrivit art. 105 din Codul electoral și

¹² Raportul nr. 1 al Misiunii de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 15-16.

¹³ Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 24 iunie 2015. <https://bit.ly/3aBcrLd>

¹⁴ Ședințele plenare ale Parlamentului: 06.12.2019, <https://bit.ly/39v40RD>; 19.12.2020, <https://bit.ly/32UPgld>.

alin. (12) al art. 2 din Legea despre statutul deputatului în Parlament și explicațiilor Curții Constituționale, menționate în Hotărârea nr. 21 din 24 iunie 2015, din oficiu, CEC trebuia să stabilească data alegerilor parlamentare noi în intervalul 5 februarie 2020 – 5 martie 2020.

2.2. Modificarea prevederilor legale de alegere a deputaților în circumscripții uninominale, conform Legii nr. 113/2019

Conform Legii nr. 113/2019, la 17 august 2019 au intrat în vigoare noile modificări aduse Codului electoral, Legii despre statutul deputatului în Parlament, Legii privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, Legii privind partidele politice și Codului contravențional al Republicii Moldova, conform cărora a fost anulat sistemul electoral mixt și s-a revenit la sistemul electoral proporțional. Însă, conform art. VI din aceeași lege, în cazul în care se vor organiza alegeri parlamentare parțiale (noi), acestea se vor desfășura în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019, cu excepția¹⁵: *raporturilor juridice privind obligativitatea prezentării certificatelor de integritate* (înlocuirea certificatului de integritate eliberat de Autoritatea Națională de Integritate cu declarația pe propria răspundere); *agitația electorală* (revenirea la „ziua tăcerii”, instituindu-se interdicția de a efectua agitație electorală în ziua alegerilor și în ziua anterioară zilei alegerilor); *documentele de identificare a alegătorului* (extinderea listei actelor de identitate cu care se poate vota în SV constituite peste hotarele țării).

2.3. Gradul de implementare a recomandărilor Promo-LEX conținute în Raportul final de monitorizare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019¹⁶ și în rapoartele de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019

În urma monitorizării alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, dar și a alegerilor parlamentare ordinare din 24 februarie 2019, Promo-LEX a elaborat un șir de recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali și organele de drept, în vederea îmbunătățirii procesului electoral.

Din totalul de nouă recomandări adresate Parlamentului pentru îmbunătățirea cadrului legal relevant și pentru alegerile parlamentare noi, nicio recomandare nu a fost implementată până la momentul elaborării prezentului raport, în contextul scrutinului din 15 martie 2020.

2.4. Incertitudini privind raportarea cheltuielilor pentru campania electorală efectuată de către un partid politic care nu este înregistrat în calitate de concurent electoral

Art. 52, alin. (1) din Codul electoral prevede că cetățenii Republicii Moldova, partidele și alte organizații social-politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere ale candidaților au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali [...], precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare. În acest sens, inclusiv, partidele care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți pot face agitație în cadrul campaniilor electorale pentru anumiți candidați.

În același timp, art. 41, alin. (4) determină că toate cheltuielile pentru campania electorală se efectuează din mijloacele de pe contul cu mențiunea „Fond electoral”. Din perspectiva raportării financiare a cheltuielilor de campanie, în opinia Promo-LEX, ar exista anumite semne de întrebare cu privire la reflectarea resurselor cheltuite de către părțile terțe (partide care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți, dar fac activități de agitație în favoarea anumitor candidați, în special declarații independente). Chiar dacă aceste cheltuieli vor fi incluse în rapoartele financiare semestriale/anuale ale partidelor politice, menționăm că ele nu fac parte din categoria mijloacelor de pe contul „Fond electoral” al concurentului. În opinia MO Promo-LEX, legislatorul, în special în contextul apropierei scrutinului prezidențial din toamna anului 2020, urmează să reglementeze mai explicit acest subiect,

¹⁵ Analiza detaliată a modificărilor poate fi consultată în Raportul nr. 2. Misiunea de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20.10.2019, p. 9-12. <https://bit.ly/2SgOZDU>

¹⁶ Raportul final al misiunii de observare a alegerilor locale generale și parlamentare noi din 20 octombrie (3 noiembrie) 2019, p. 82. <https://bit.ly/31tuH6e>

de exemplu, prin obligarea includerii cheltuielilor părților terțe în rapoartele concurenților electorali în calitate de donație materială.

III.ORGANELE ELECTORALE

CEC a aprobat hotărâri ce au asigurat organizarea și desfășurarea alegerilor în perioada de referință. Constituirea CECEU nr. 38 a avut loc cu respectarea prevederilor legale. Pentru desfășurarea alegerilor au fost constituite în termene legale 44 BESV. Referitor la alegerea conducerii, potrivit observatorilor, în cinci cazuri membrii BESV nu au respectat procedura de vot deschis. Programul de lucru a fost, în general, respectat, în 95% birourile fiind deschise în timpul vizitelor observatorilor.

Structura de gen a BESV este dezechilibrată: 85% din componența birourilor sunt femei, proporția păstrându-se și la nivel de conducere a BESV. Atragem atenția că în funcția de secretar al birourilor au fost alese doar femei.

Cerințele privind afișarea informațiilor de interes public la sediul BESV au fost respectate parțial: 61% au afișat lista concurenților electorali, iar 77% – programul de lucru și datele despre componența BESV.

Accesibilitatea sediilor organelor electorale inferioare pentru persoanele cu dizabilități locomotorii și/sau persoanele cu nevoi speciale este precară: sediul CECEU nr. 38 este total inaccesibil, iar sediile BESV sunt în proporție de 75% inaccesibile.

3.1. Activitatea CEC

3.1.1. Structura organelor electorale

În contextul organizării alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, CEC a coordonat activitatea a două niveluri de organe electorale. A constituit Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale nr. 38 (CECEU), iar CECEU a constituit 44 de birouri electorale ale secțiilor de votare (BESV).

3.1.2. Hotărâri ale CEC

De la începutul perioadei electorale și până la data raportării, CEC a adoptat 43 de hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din 15 martie 2020.

Conținutul tematic al hotărârilor adoptate. Hotărâri ale CEC de organizare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 privind: stabilirea datei alegerilor; aprobarea devizului de cheltuieli pentru desfășurarea alegerilor parlamentare noi; aprobarea programului calendaristic; reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă; stabilirea listei partidelor și altor organizații social-politice cu drept de a participa la alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020; stabilirea responsabilităților suplimentare ale unor autorități și instituții ce țin de asigurarea desfășurării în bune condiții a alegerilor; constituirea CECEU nr. 38, mun. Hîncești; degrevarea de atribuțiile de la locul de muncă permanent și convocarea unor membri ai CECEU; înregistrarea Blocului electoral UNIREA și a simbolului electoral; acreditarea observatorilor naționali din partea Asociației Obștești „Promo-LEX”; acreditarea observatorilor internaționali; stabilirea numărului persoanelor de încredere ale concurenților electorali; efectuarea unui sondaj de opinie la ieșirea din secțiile de votare (de tip exit-poll); de modificare a componenței CECEU nr. 38, mun. Hîncești; de confirmare a reprezentanților cu drept de vot consultativ în CEC (PDM, PSRM) și de confirmare a trezorerierilor (PDM, PSRM, CI Grigore Cobzac, PPȘ, PLDM, PAS, Blocul UNIREA).

Hotărâri ale CEC privind activitatea financiară a concurenților electorali: de stabilire a cuantumului creditului fără dobândă acordat concurenților electorali; de stabilire a plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi virate în contul „Destinat grupului/grupurilor de inițiativă”; de stabilire a plafonului general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral”; cu privire la rapoartele financiare ale grupurilor de inițiativă constituite de partidele politice, blocul electoral și candidatul independent pentru colectarea semnăturilor în susținerea candidaților la funcția de deputat în CU nr. 38, mun. Hîncești; cu privire la rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților electorali în campania electorală pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, la situația din 14, 21 și 28 februarie 2020.

Hotărâri ale CEC privind examinarea contestațiilor/sesizărilor: cu privire la sesizarea nr. CEC-7/6985 din 3 februarie 2020 a PL și cu privire la contestația nr. CEC-10APN/1 din 27 februarie 2020 a PPS.

3.1.3. Reflectarea rezultatelor sondajelor de opinie cu înștiințarea CEC în prealabil

Conform art. 70, alin. (10) din Codul electoral și Hotărârii CEC nr. 3494 din 13.12.2019, în perioada electorală, orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția înștiințării prealabile a CEC.

Potrivit informației de pe pagina oficială a CEC, este înregistrată o singură înștiințare de efectuare a unor studii sociologice în CU nr. 38 Hîncești de către Asociația Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova.

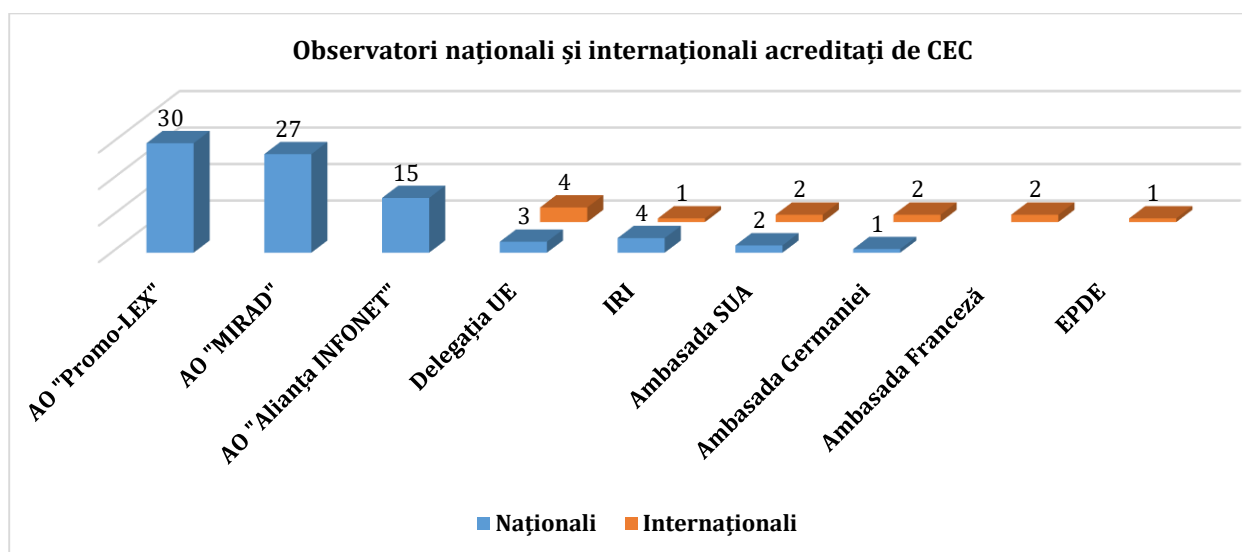
Contrar celor expuse, în perioada electorală, în cadrul a două conferințe de presă, au fost date publicității de către compania „Date Inteligente” SRL (iData) două studii sociologice, organizate inclusiv în CU nr. 38 Hîncești, cu prezentarea preferințelor politice ale alegătorilor.

3.2. Acreditarea observatorilor

Observatori naționali și internaționali acreditați de CEC. Conform Programului calendaristic¹⁷, odată cu stabilirea datei alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, s-a dat startul depunerii documentelor pentru acreditarea observatorilor, din partea asociațiilor obștești calificate din Republica Moldova și a reprezentanților organizațiilor internaționale, ai guvernelor statelor străine și ai organizațiilor neguvernamentale din străinătate.

CEC a acreditat 82 de observatori naționali și 12 internaționali. În baza demersurilor depuse de Asociația Promo-LEX au fost acreditați 30 de observatori (a se vedea graficul nr. 1).

Graficul nr. 1

Observatori naționali acreditați de CECEU nr. 38, mun. Hîncești. Concurenții electorali depun cererile de acreditare a observatorilor după înregistrarea acestora în calitate de concurent electoral, însă nu mai târziu de șapte zile înainte de ziua alegerilor, respectiv, până la 7 martie 2020. Astfel, formațiunile politice care au depus demersuri de acreditare a observatorilor în termen sunt: PDM, PSRM, PPS și PAS. Conform hotărârilor emise de CECEU, au fost acreditați câte 44 de observatori pentru fiecare formațiune politică.

¹⁷ Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020. <https://bit.ly/2Tua5s5>

3.3. Constituirea și activitatea organelor electorale ierarhic inferioare

3.3.1. Constituirea și activitatea Consiliului electoral de circumscripție uninominală nr. 38, Hîncești (CECEU)

În vederea realizării acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, CEC a constituit CECEU nr. 38, mun. Hîncești, la data de 10 ianuarie 2020, cu respectarea termenului¹⁸, în componență numerică de 9 membri (6 bărbați și 3 femei).

MO Promo-LEX a constatat respectarea prevederilor legale¹⁹ la capitolul desemnarea membrilor în componența CECEU de către entitățile care dețin acest drept. Partidele politice reprezentate în Parlament (PAS, PPPDA, PPȘ, PDM și PSRM) au înaintat în componența CECEU câte o candidatură. Iar candidaturile a câte doi membri au fost înaintate de către Judecătoria Hîncești și Consiliul Raional Hîncești.

Alegerea conducerii și respectarea echilibrului de gen. Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, conducerea CECEU a fost aleasă la 11 ianuarie 2020, cu respectarea termenului și a procedurii de vot (vot secret). În calitate de președinte a fost aleasă o femeie, înaintată din partea Consiliului Raional Hîncești. Vicepreședinte a fost ales un bărbat, înaintat din partea PDM, și secretar a fost aleasă o femeie, înaintată din partea Consiliului Raional Hîncești.

Modificarea componenței CECEU. La 4 martie 2020, a fost înlocuită persoana desemnată de PSRM.

Afișarea informațiilor de interes public. Informația integrală despre componența CECEU, programul de lucru, datele de contact și lista concurenților electorali este afișată la sediul CECEU într-un spațiu accesibil publicului larg.

Înregistrarea persoanelor de încredere ale concurenților electorali de către CECEU și desemnarea reprezentanților cu drept de vot consultativ la nivel de CECEU. CEC a stabilit un număr de cel mult 15 persoane de încredere pentru fiecare concurent electoral²⁰. Astfel, conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, până la data elaborării prezentului Raport, CECEU a înregistrat câte o persoană de încredere pentru următorii concurenți electorali: PSRM, PPȘ și CI Grigore Cobzac. CECEU a confirmat un singur reprezentant cu drept de vot consultativ, desemnat din partea concurentului electoral Anatolie Postolache, care s-a retras din cursa electorală la 28 februarie 2020.

Accesibilitatea sediului CECEU. La efectuarea vizitei la CECEU, observatorii Promo-LEX au evaluat și gradul de accesibilitate a clădirii în care este amplasat sediul CECEU, din perspectiva a trei calificative: accesibil (rampă și bară de suport cu dimensiunile prevăzute în regulament²¹), parțial accesibil (existența rampei, fără bara de suport) și inaccesibil (lipsa ambelor elemente). Respectiv, sediul CECEU nr. 38 este total inaccesibil pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, vârstnicii care se deplasează greu, părinții cu cărucioare sau alte grupuri cu nevoi speciale și nu corespunde normelor și standardelor accesibilității.

3.3.2. Constituirea secțiilor de votare (SV)

La 7 februarie 2020²², CECEU a constituit 44 SV în baza propunerilor primarilor, cu respectarea termenului-limită de constituire – cu cel puțin 35 de zile înainte de ziua alegerilor.

¹⁸ Cu cel puțin 55 de zile înainte de ziua alegerilor, iar conform Programului calendaristic – până la 10 ianuarie 2020 inclusiv.

¹⁹ Art. 28, alin. (5) din Codul electoral.

²⁰ Hotărârea CEC nr. 3625 din 24.01.2020. <https://bit.ly/2SNVTK5>

²¹ Pct. 17 din Regulamentul CEC cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități. <https://bit.ly/2IYJpkX>

²² Hotărârea CECEU nr. 20 din 7 februarie 2020 cu privire la constituirea SV. <https://bit.ly/2THI674>

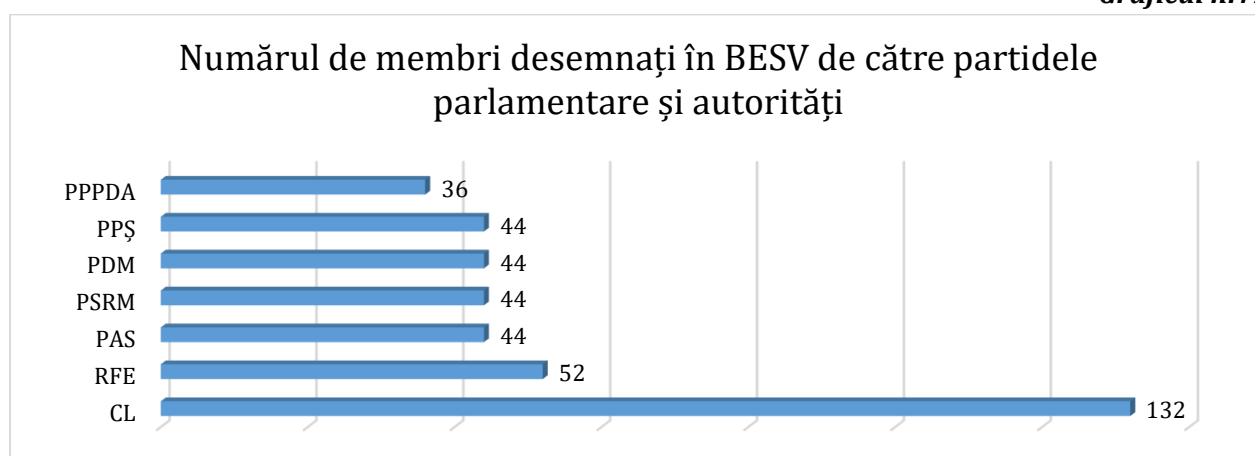
Remarcăm faptul că, în comparație cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, în s. Logănești a fost constituită cu o SV mai mult, respectându-se prevederile Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente²³. Promo-LEX a semnalat acest caz și la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019²⁴.

3.4. Constituirea și activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV)

Constituirea BESV. Conform Programului calendaristic și prevederilor legale²⁵, toate BESV au fost constituite în termenul-limită²⁶. Potrivit art. 30, alin. (9), BESV se constituie dintr-un număr impar de membri, de cel puțin 5 și cel mult 11 persoane. Conform hotărârilor CECEU de constituire a BESV pentru alegerile parlamentare din 15 martie 2020, toate BESV au în componență câte 9 membri.

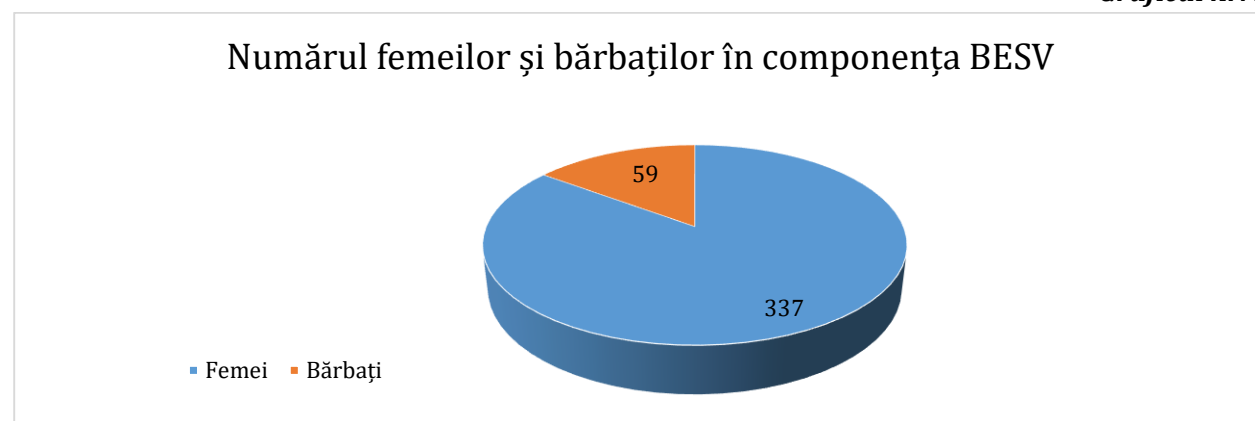
Desemnarea membrilor în componența BESV²⁷. Conform hotărârilor CECEU și rapoartelor observatorilor Promo-LEX, cei mai mulți membri aleși în componența BESV sunt desemnați din partea consiliilor locale, conform graficului nr. 2.

Graficul nr. 2

Respectarea termenului de alegere a conducerii BESV, a procedurii de vot și asigurarea echilibrului de gen la ocuparea funcțiilor de conducere în cadrul BESV. Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, constatăm în componența BESV predominarea femeilor (85%). Raportul de gen respectiv se menține și în funcțiile de conducere ale BESV: în funcția de președinte al BESV femeile au fost alese în proporție de 80%, în funcția de vicepreședinte – 64%, iar în funcția de secretar sunt numai femei (a se vedea graficele nr. 3 și nr. 4).

Graficul nr. 3

²³ Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente. <https://bit.ly/2AA8lgN>

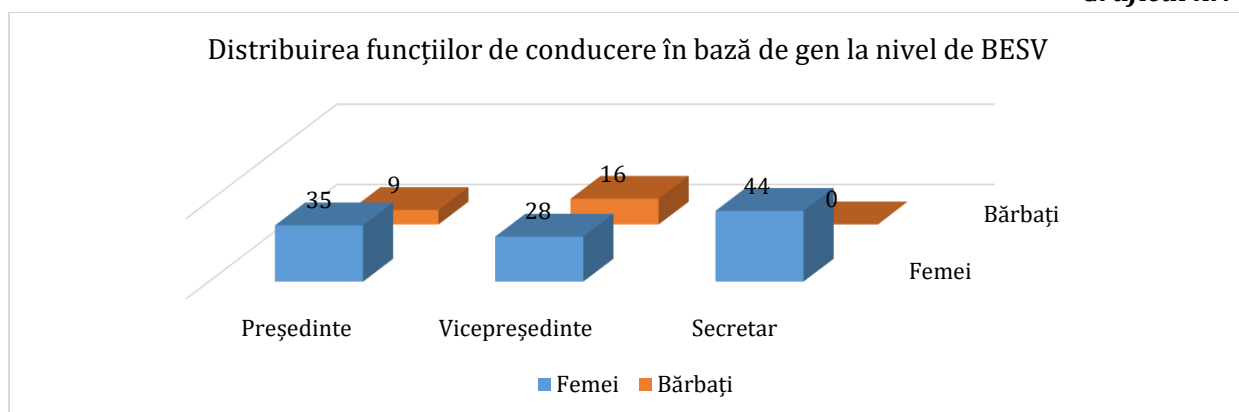
²⁴ Raportul nr. 3 al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, p. 18. <https://bit.ly/2vLhrOE>

²⁵ Art. 30, alin. (9) din Codul electoral: BESV se constituie cu cel puțin 25 de zile înainte de ziua alegerilor. Conform Programului calendaristic, BESV se constituie până la 18 februarie 2020 inclusiv.

²⁶ Hotărârile CECEU din 17 februarie 2020 cu privire la constituirea BESV. <https://bit.ly/38vG4MS>

²⁷ Art. 30, alin. (10) din Codul electoral.

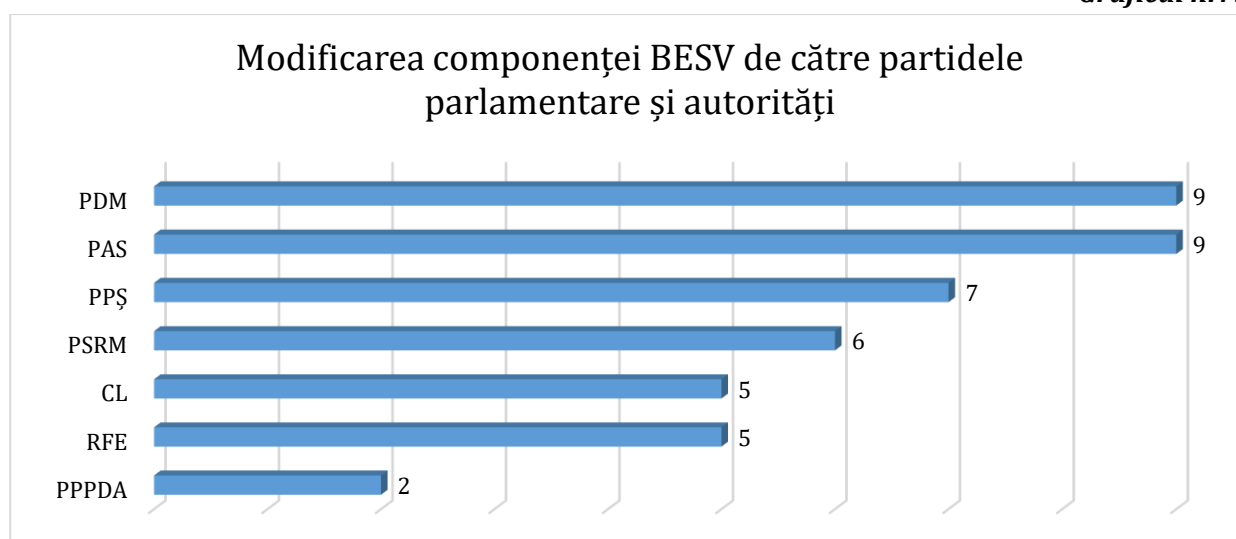
Graficul nr. 4

Procedura de alegere în termen²⁸ a membrilor BESV în funcțiile de conducere a fost respectată în toate cele 44 BESV. Referitor la alegerea prin vot deschis a conducerii BESV²⁹, observatorii Promo-LEX au raportat cinci cazuri în care membrii BESV nu au respectat procedura³⁰.

Modificarea componenței BESV. Potrivit rapoartelor observatorilor Promo-LEX și datelor publicate de CECEU, au fost operate cel puțin 43 de modificări în componența BESV. Conform graficului nr. 5, cele mai multe demersuri de modificare au fost înaintate de PDM, PPȘ și PAS, iar cele mai puține – de PPPDA.

Graficul nr. 5

Respectarea programului de lucru și informarea publică a alegătorilor. Pe parcursul vizitelor efectuate de către observatorii Promo-LEX, în cadrul programului de lucru, 95% din BESV au fost deschise. Doar BESV 38/14 Ciuciuleni și 38/26 Anini nu erau deschise la data vizitei.

La capitolul *afișarea informațiilor de interes public* la sediul BESV, reprezentanții acestora s-au conformat parțial (a se vedea graficul nr. 6). Astfel, din 44 BESV, doar 27 (61%) au afișat lista

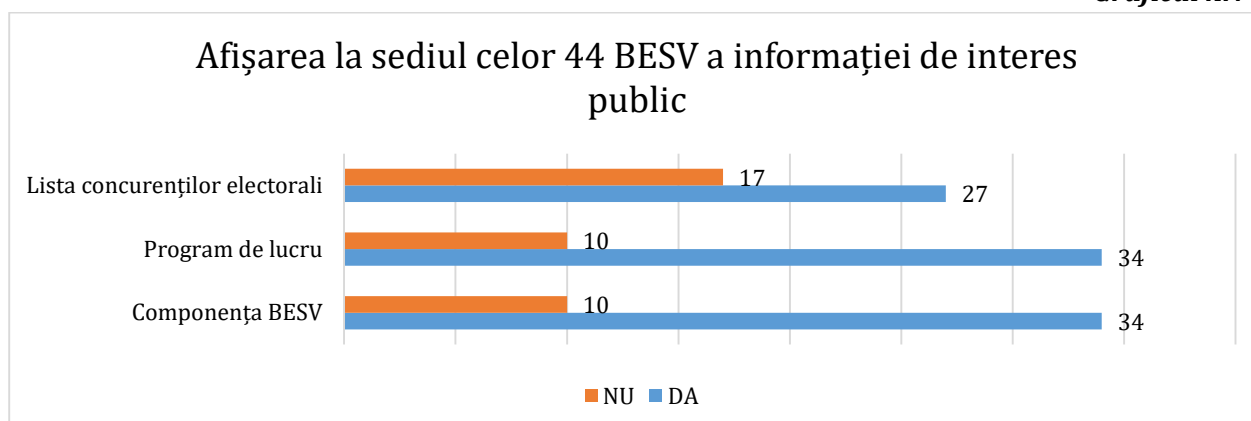
²⁸ Art. 30, alin. (11) din Codul electoral. Conform Programului calendaristic, alegerea președintelui, vicepreședintelui și secretarului BESV are loc în decurs de două zile de la data constituirii BESV – până la 20 februarie 2020 inclusiv.

²⁹ Art. 35, alin. (2) din Codul electoral. „Hotărârile consiliilor și birourilor electorale se adoptă, prin **vot deschis**, cu votul majorității membrilor lor și se semnează de președinte și secretar...”

³⁰ BESV nr. 38/17 Cotul Morii; nr. 38/19 Tălăiești; nr. 38/22 Fundul Galbenei; nr. 38/30 Mereșeni și nr. 38/31 Sărata Mereșeni.

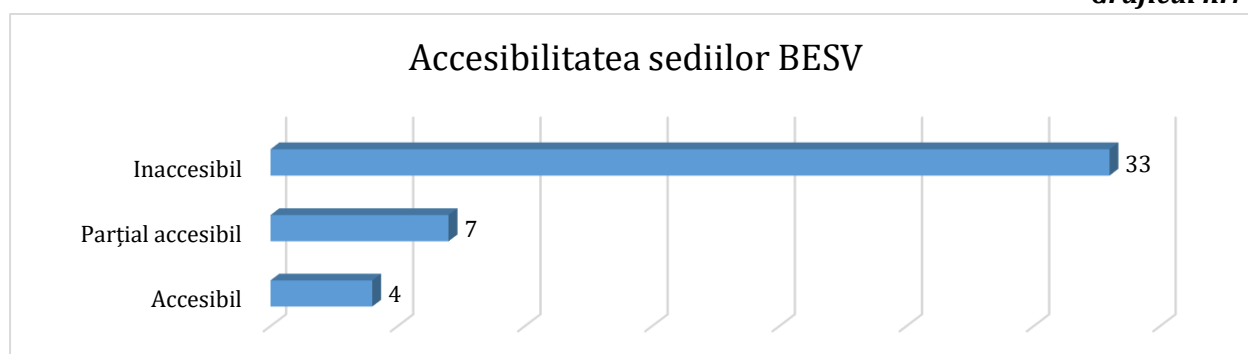
concurenților electorali, iar 34 (77%) BESV au afișat atât programul de lucru, cât și datele despre componența BESV.

Graficul nr. 6

Asigurarea accesibilității sediilor BESV. Conform rapoartelor observatorilor Promo-LEX, la efectuarea vizitelor la sediile BESV 33 (75%) BESV sunt inaccesibile, 7 (16%) parțial accesibile și doar 4 (9%) sunt accesibile (a se vedea graficul nr. 7). Mai mult ca atât, 38 (86%) SV vor fi deschise în același sediu cu al BESV, ceea ce presupune că vor avea același grad necorespunzător de accesibilitate.

Graficul nr. 7

În acest context, conform unui comunicat al CEC³¹, cu susținerea PNUD Moldova, CEC a decis să evalueze repetat în ziua alegerilor sediile în care vor fi organizate SV pentru alegerile parlamentare noi în CU nr. 38 Hîncești.

³¹ Comunicat al CEC din 04.02.2020. <https://bit.ly/3345oZd>

IV. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CANDIDAȚILOR

Pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, au fost înregistrate opt grupuri de inițiativă, dintre care șapte au depus documentele pentru înregistrare, un potențial candidat anunțând retragerea din cursa electorală. Toți cei șapte candidați au fost înregistrați. Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2020, în CU nr. 38 Hîncești, atestăm o rată de participare mai mare, fiind înregistrați cu trei candidați mai mult. Un candidat, pe parcursul campaniei, și-a anunțat retragerea.

Conform prevederilor legale³², desemnarea candidaților în alegerile parlamentare noi și colectarea semnăturilor susținătorilor candidaților în CU începe cu 60 de zile înainte de ziua alegerilor și se termină cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor. Pentru fiecare candidat din CU a fost obligatorie constituirea unui grup de inițiativă (GI) pentru colectarea semnăturilor în susținerea candidatului³³.

Pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, au fost înregistrate opt grupuri de inițiativă pentru susținerea candidaților la funcția de deputat în CU nr. 38, mun. Hîncești, conform tabelului nr. 1.

Tabelul nr. 1

Nr.	Data înregistrării GI	Formațiunea politică/CI	Numele, prenumele candidatului
1.	19.01.2020	PPȘ	Balinschi Vitalie
2.	19.01.2020	PSRM	Gațcan Ștefan
3.	19.01.2020	PDM	Mereuță Ion
4.	22.01.2020	PUN	Țurcanu Vladimir
5.	23.01.2020	PAS	Stamate Olesea
6.	23.01.2020	Blocul UNIREA	Chirtoacă Dorin
7.	27.01.2020	PLDM	Postolachi Anatolie
8.	27.01.2020	CI	Cobzac Grigore

Conform Programului calendaristic, începând cu 15 ianuarie 2020 până la 13 februarie 2020, candidații în alegeri au avut termen de depunere la CECEU a documentelor pentru înregistrarea în calitate de concurent electoral. Din opt GI, șapte au depus documentele pentru înregistrarea candidaților. PUN și candidatul formațiunii politice, Vladimir Țurcanu, la 28 ianuarie 2020, au declarat retragerea candidaturii în favoarea CI Grigore Cobzac.

Conform Programului calendaristic³⁴, începând cu 22 ianuarie 2020 până la 11 februarie 2020 inclusiv, la CECEU au fost depuse documentele de înregistrare în calitate de concurenți electorali din partea a șapte formațiuni politice, inclusiv CI, fără a fi încălcat termenul-limită. În tabelul nr. 2 sunt enumerați candidații în mod cronologic conform înregistrării.

Tabelul nr. 2

Nr./ord.	Data înregistrării candidaților la CECEU	Formațiunea politică/CI	Numele, prenumele candidatului
1.	22.01.2020	PDM	Mereuță Ion
2.	23.01.2020	PSRM	Gațcan Ștefan
3.	27.01.2020	PAS	Stamate Olesea
4.	07.02.2020	PPȘ	Balinschi Vitalie
5.	07.02.2020	Blocul UNIREA	Chirtoacă Dorin
6.	27.01.2020	CI	Cobzac Grigore
7.	11.02.2020/retras	PLDM	Postolachi Anatolie

³² Art. 46 – 49 din Codul electoral.

³³ Art. 86, alin. (1) din Codul electoral. Pentru a fi înregistrat de consiliul electoral de circumscripție, candidatul pentru circumscripția uninominală prezintă, în condițiile art. 47 și art. 48, liste de subscripție care conțin semnăturile a cel puțin 500 și cel mult 1000 de susținători cu drept de vot din circumscripția uninominală unde intenționează să candideze. Prin derogare de la prezentul alineat, un candidat femeie poate fi înregistrat dacă prezintă semnăturile a cel puțin 250 și cel mult 500 de susținători cu drept de vot din circumscripția unde candidează.

³⁴ Începând cu 15 ianuarie până la 13 februarie 2020 inclusiv, conform Programul calendaristic.

Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2020, în CU nr. 38, mun. Hîncești, atestăm o rată de participare mai mare, fiind înregistrați cu trei candidați mai mult³⁵.

Conform art. 89, alin. (2) din Codul electoral, candidatul din CU înaintat de către un partid politic poate fi retras de către formațiunea politică ce l-a desemnat nu mai târziu decât cu 14 zile înainte de ziua alegerilor. În acest sens, la 28 februarie 2020, cu o zi înainte de termenul-limită, PLDM a retras candidatura lui Anatolie Postolache pentru funcția de deputat în CU nr. 38, mun. Hîncești³⁶. Prin urmare, în buletinul de vot pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, sunt înscrși șase candidați³⁷.

---

³⁵ Raportul final al Misiunii de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2020, p. 31. <https://bit.ly/2Q4r8i8>

³⁶ Hotărârea CECEU nr. 35 din 28.02.2020. <https://bit.ly/2Q1c0SU>

³⁷ Hotărârea CECEU nr. 37 din 28.02.2020. <https://bit.ly/2Q516wy>

V. CONTESTAȚII ELECTORALE

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada monitorizată, la CECEU a fost depusă o contestație, iar la CEC – un demers/o sesizare și o contestație.

MO Promo-LEX constată, comparativ cu practica scrutinelor precedente, asumarea de către CEC a unui rol mai activ în examinarea și soluționarea contestațiilor/sesizărilor. În același timp, atenționăm că soluționarea eficientă a contestațiilor și sesizărilor trebuie să aibă loc conform prevederilor legale materiale și procedurale, iar în lipsa acestora – prin aplicarea analogiei legii. De asemenea, abordările și atitudinile autorității urmează a fi aplicate în mod egal tuturor concurenților.

5.1. Contestații depuse la CECEU nr. 38 Hîncești

Potrivit observatorilor Promo-LEX, la CECEU a fost depusă o singură contestație. Contestatarul (candidat pentru funcția de deputat în Parlament, desemnat de PPȘ) a invocat amplasarea în s. Pașcani și în s. Pereni din raionul Hîncești a afișelor electorale ale PSRM în locuri neautorizate (stația de așteptare a mijloacelor de transport și pe peretele exterior al Casei de Cultură).

În termen de două zile de la depunerea contestației, aceasta a fost remisă conform competenței Inspectoratului de Poliție Hîncești, pentru a fi examinată în conformitate cu art. 50 din Codul contravențional. Menționăm că termenul legal de remitere a contestației spre examinare conform competenței a fost respectat.

MO Promo-LEX evidențiază că în conformitate cu pct. 18-20 din Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare³⁸, amplasarea în locuri neautorizate a publicității electorale atrage după sine răspunderea conform legislației în vigoare, iar responsabilă de înlăturarea afișajului electoral neautorizat este administrația publică locală. Organele de menținere a ordinii publice, împreună cu administrația publică locală, sunt obligate să constate și să asigure înlăturarea afișelor electorale și/sau de promovare politică amplasate pe panouri publicitare care nu corespund rigorilor prevăzute de art. 52, alin. (3), (4) și (8) din Codul electoral. Totuși, potrivit art. 400 din Codul contravențional, contravenția privind afișajul electoral neautorizat se constată și se examinează de către poliție.

În acest sens, considerăm că prevederile Regulamentului CEC privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică trebuie ajustate în vederea menționării exprese a competenței poliției de constatare a contravenției privind afișajul neautorizat.

5.2. Contestații depuse la CEC

În perioada monitorizată, la CEC a fost depus un demers/o sesizare și o contestație.

a) Demersul vizează acțiunile PPȘ, care a desemnat un candidat pentru funcția de deputat, dar neînregistrat, de oferirea serviciilor de transportare gratuită a alegătorilor și acordarea pungilor pe care era imprimată simbolică PPȘ și care conțineau câte un chipiu, un tricou, un carnet, un pix, ziare și ciocolate în CU nr. 38, la data de 01.02.2020. PL a formulat critici la adresa PPȘ inclusiv pentru faptul că organizează periodic transportarea alegătorilor la parcul de agrement „OrheiLand”, realizată de Asociația Obștească „Pentru Orhei”, în opinia sa acest fapt fiind o formă de mită electorală.

Menționăm că demersul a fost depus la 3 februarie 2020 de o formațiune politică înscrisă în campania electorală ca parte constitutivă a Blocului electoral. Atât persoana care a sesizat pretinsele acțiuni ilegale, cât și persoana împotriva căreia a fost depus acest demers au fost înregistrate la 7 februarie 2020, iar la data comiterii pretinselor acțiuni ilegale subiecții sesizării aveau calitatea de pretendent la calitatea de candidat pentru funcția de deputat/grup de inițiativă.

---

³⁸ Aprobat prin Hotărârea CEC nr. 3328 din 28 aprilie 2015. Vezi: <https://bit.ly/39AymSI>

Prin Hotărârea nr. 3791 din 4 martie 2020, cu privire la sesizarea din 3 februarie 2020 a PL³⁹, Comisia s-a pronunțat doar în partea ce ține de preținsele încălcări ale prevederilor legale în cadrul organizării transportării alegătorilor la diverse evenimente. CEC a constatat „folosirea de către concurentul electoral PPȘ (candidatul la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova Balinschi Vitalie) a fondurilor financiare și materiale nedeclarate”, prin finanțarea transportării alegătorilor efectuată în folosul PPȘ în scopul efectuării agitației electorale de către Asociația Obștească „Pentru Orhei”.

CEC a argumentat decizia prin faptul că indiferent de organizatorul *de jure* al transportării alegătorilor la diferite excursii și de faptul că s-au oferit mese alegătorilor în localuri specializate de alimentație publică, prezența activă la aceste evenimente a factorilor de decizie din cadrul partidului, precum și a candidatului Vitalie Balinschi, denotă beneficierea de servicii prestate în folosul său.

Astfel, Comisia a constatat faptul că resursele financiare folosite pentru organizarea transportării alegătorilor în scopuri electorale, efectuată de Asociația Obștească „Pentru Orhei” în folosul PPȘ, nu au fost declarate în rapoartele financiare ale PPȘ pentru situația din 14, 21 și 28 februarie 2020 și au fost achitate din alte fonduri, și nu din mijloacele financiare acumulate în contul cu mențiunea „Fond electoral”. Drept urmare a acestei constatări, CEC a solicitat Curții de Apel anularea înregistrării concurentului electoral al PPȘ⁴⁰.

Menționăm în cazul sesizării evidențiate *supra* următoarele nereguli și neclarități:

- 1) Extinderea obiectului sesizării, în lipsa solicitării din partea autorului sesizării. Deși obiectul demersului înaintat de PL viza acțiunile PPȘ efectuate în data de 1 februarie 2020, fiind invocate preținse acțiuni de corupere a alegătorilor, Comisia a constatat nedeclararea în rapoartele financiare a surselor financiare folosite pentru organizarea transportării alegătorilor la 17 ianuarie, 8 februarie, 9 februarie, 13 februarie 2020.
- 2) Lipsa concluziilor CEC asupra calității autorului sesizării în cadrul contestației și a calității persoanei împotriva căreia a fost formulată sesizarea. Deși PPȘ a invocat lipsa statutului de concurent electoral atât în cazul autorului sesizării, cât și al PPȘ la data de 1 februarie, solicitând respingerea sesizării, CEC a omis să se pronunțe asupra acestui aspect. Deoarece practica anterioară a CEC atestă faptul că lipsa calității de concurent electoral reprezenta un motiv de neexaminare în fond a contestației sau sesizării, considerăm că Comisia trebuia să precizeze motivele admisibilității sesizării.
- 3) Constatarea utilizării de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate și solicitarea anulării înregistrării concurentului electoral al PPȘ în CU nr. 38, în lipsa localizării acțiunilor PPȘ în timp și spațiu. MO Promo-LEX consideră că la aplicarea sancțiunilor este imperios necesar să se identifice momentul sau perioada de timp când a fost efectuată acțiunea, pentru a elucida normele aplicabile și statutul persoanei ale cărei acțiuni sunt sesizate. De asemenea, trebuie identificat spațiul în care a fost efectuată acțiunea, inclusiv pentru a delimita activitatea politică a formațiunii politice de activitatea cu caracter electoral desfășurată în circumscripția uninominală. În speță, acțiunile sesizate de către PL au fost desfășurate la 1 februarie 2019, când PPȘ nu era înregistrat în campania electorală, având înregistrat doar grup de inițiativă, iar constatarea vizează utilizarea de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate și solicitarea anulării înregistrării concurentului electoral.
- 4) Lipsa concluziilor CEC privind desfășurarea agitației electorale înainte de începerea campaniei electorale. Deși CEC a făcut referință la procesele-verbale de constatare întocmite de poliție și la declarațiile persoanelor audiate de poliție, potrivit cărora la 17 ianuarie au fost îndemnate să voteze candidatul PPȘ, Vitalie Balinschi, CEC a omis să constate efectuarea agitației electorale înaintea campaniei electorale, care, potrivit Codului electoral, este interzisă.
- 5) Constatarea unor fapte legate de sesizarea înaintată, anterior pronunțării hotărârii CEC asupra acesteia. În Hotărârea CEC nr. 3779 din 4 martie 2020, cu privire la rapoartele financiare ale grupurilor de inițiativă⁴¹, Comisia a aplicat în privința PPȘ două sancțiuni sub formă de avertisment, dintre care una – pentru nedeclararea resurselor financiare. Drept temei pentru

³⁹ <https://bit.ly/3a1va7s>

⁴⁰ Prin Hotărârea Curții de Apel Chișinău din 10.03.2020, solicitarea CEC de anulare a înregistrării concurentului electoral a fost respinsă.

⁴¹ <https://bit.ly/2lx9sHl>

aplicarea acestui avertisment a servit una dintre presupusele încălcări ale PPȘ invocate în sesizare, deși Comisia nu se pronunțase asupra sesizării.

Hotărârea prin care a fost examinată sesizarea este emisă cu nr. 3791 la 4 martie 2020. MO Promo-LEX menționează că, deși hotărârile sunt emise la aceeași dată, constatările efectuate în cadrul examinării unei sesizări sau contestații pot fi utilizate în cadrul altor hotărâri sau procese doar ulterior adoptării unei hotărâri asupra sesizării/contestației.

- 6) Constatarea legăturii dintre PPȘ și Asociația Obștească „Pentru Orhei” în baza datelor privind președintele asociației, sediul juridic și o hotărâre anterioară a CEC din 20 octombrie 2016, prin care s-a stabilit utilizarea cardului de reducere al magazinului social administrat de Asociația Obștească „Pentru Orhei” în folosul PPȘ. În privința ultimului criteriu, menționăm că, deși o hotărâre a CEC, prin necontestare, rămâne în vigoare legătura causală demonstrată în cadrul unui litigiu de contencios electoral nu poate fi aplicată în mod automat pentru un alt litigiu. Menționăm că nu a fost evidențiată existența acelorași condiții de fapt și de drept, din care ar rezulta aceeași constatare, iar aplicarea precedentului judiciar nu este reglementată în legislația Republicii Moldova.

În plus, MO Promo-LEX consideră că atât modalitatea de constatare a implicării în activitatea politică sau electorală a organizațiilor necomerciale, a fundațiilor, organizațiilor de caritate, cât și sancțiunile aplicate acestora necesită a fi reglementate, fiind stabilite criteriile minime/procedura în baza cărora se poate concluziona asupra existenței legăturii cauzale dintre organizația necomercială și partidul politic.

Totodată, Promo-LEX evidențiază că sesizarea a fost soluționată în termen de 30 de zile de la depunere, potrivit art. 71, alin. (6) din Codul electoral, examinarea contestațiilor privind finanțarea campaniilor electorale ale partidelor politice nefiind supusă termenelor de prescripție prevăzute la art. 72-74.

- b) La 27 februarie 2020, PPȘ a depus contestație împotriva pretinselor acțiuni ilegale ale PSRM de utilizare a resurselor administrative în campania electorală și de corupere a alegătorilor. Au fost invocate efectuarea agitației electorale într-un bun din domeniul public al administrației publice locale, implicarea primarului comunei în efectuarea agitației electorale în timpul orelor de muncă ale acestuia și coruperea alegătorilor prin acordarea serviciilor de asistență medicală gratuită locuitorilor com. Onești.

Prin Hotărârea nr. 3792 din 4 martie 2020, CEC a constatat că utilizarea Casei de Cultură pentru desfășurarea întâlnirii cu alegătorii nu contravine prevederilor legale.

În privința pretinselor acțiuni de corupere a alegătorilor, la 28 februarie 2020, Comisia a transmis contestația Inspectoratului de Poliție Hâncești și Inspectoratului General al Poliției, contrar competenței materiale. Comisia a solicitat autorităților să stabilească dacă, prin acțiunile în cauză, persoanele care au beneficiat de asistență medicală gratuită au fost îndemnate să voteze pentru un anumit concurent electoral, a fost sau nu abordat subiectul alegerilor parlamentare noi din 15 martie curent și dacă prestarea serviciilor medicale a fost sau nu condiționată de preferințele politice ale pacienților.

Prin adresa nr. 34/36-2080 din 3 martie 2020, Inspectoratul de Poliție Hâncești a remis către CEC încheierea despre rezultatul verificării informației înregistrate, prin care s-a constatat că lipsesc elementele și semnele constitutive ale vreunei infracțiuni sau contravenții. Ulterior, la 4 martie, prin Hotărârea nr. 3792, luând în considerare competența materială de constatare a infracțiunii de corupere a alegătorilor, stabilită de art. 270¹ din Codul de procedură penală, CEC a decis remiterea către Procuratura Anticorupție a contestației depuse de PPȘ, în partea referitoare la posibila existență a infracțiunii de corupere a alegătorilor.

Menționăm că contestația a fost soluționată în termen de șase zile, cu depășirea termenului legal prevăzut la art. 73, alin. (2) din Codul electoral cu o zi, iar în privința remiterii către autoritatea competentă a contestației în privința acțiunilor de corupere a alegătorilor, a fost depășit termenul cu patru zile.

MO Promo-LEX salută asumarea de către CEC a unui rol mai activ în examinarea și soluționarea contestațiilor și sesizărilor, în raport cu practica anterioară de soluționare a acestora în cadrul

*scrutinelor precedente*⁴². Totuși, considerăm că soluționarea eficientă a contestațiilor și sesizărilor trebuie să aibă loc conform prevederilor legale materiale și procedurale, iar în lipsa acestora – prin aplicarea analogiei legii.

---

⁴² În cadrul alegerilor locale generale 2019, MO Promo-LEX a recomandat Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare asumarea unui rol activ în vederea soluționării eficiente a contestațiilor și sesizărilor, cu aplicarea tuturor instrumentelor legale, și evitarea cazurilor de declinare a competenței. Vezi: <https://bit.ly/2IAagvF>

VI. LISTELE ELECTORALE

Comparativ cu alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, numărul de alegători incluși în listele electorale de bază pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 în CU nr. 38 s-a micșorat cu circa 493 de cetățeni cu drept de vot (de la 61 728 la 61 235).

MO Promo-LEX a identificat transmiterea cu întârziere a listelor electorale în cel puțin 16 SV (37%). De asemenea, potrivit observatorilor, cel puțin opt APL de nivelul I au recepționat circa 25 de înștiințări în perioada de observare. Chiar dacă nu există dovezi privind arondarea intenționată a alegătorilor la anumite secții de votare, reiterăm necesitatea reglementării explicite a procesului de „migrație artificială”.

6.1. Evoluția numărului de alegători din listele electorale de bază

MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare și locale generale⁴³ din 2019, cu privire la numărul de alegători din Registrul de Stat al Alegătorilor (RSA), a evidențiat două aspecte problematice: tendința de creștere a numărului de alegători din RSA pe fundalul unui spor natural negativ al populației Republicii Moldova începând cu anul 1999 și discrepanțe între numărul de alegători din RSA și cel din listele electorale de bază. În cazul alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 Promo-LEX a fost în imposibilitate de a verifica evoluția numărului de alegători în baza RSA pe motiv că nu au fost publicate date actualizate separate pentru CU nr. 38, respectiv, analiza este făcută conform numărului de alegători din listele electorale de bază.

Ca urmare a analizei diferenței dintre numărul de alegători incluși în listele electorale de bază pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 și cel din listele pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 (Anexa nr. 1), observăm o diminuare a numărului de alegători din CU nr. 38 cu circa 493 de cetățeni cu drept de vot: de la 61 728⁴⁴ la 61 235⁴⁵.

6.2. Aspecte problematice identificate în gestionarea listelor electorale

Recepționarea de către BESV a listelor electorale. Potrivit art. 45, alin. (1) din Codul electoral, listele electorale se fac accesibile în localurile secțiilor de votare, precum și se plasează pe pagina web a Comisiei Electorale Centrale cu 20 de zile înainte de ziua alegerilor. Programul calendaristic al CEC stabilește până la 24 februarie inclusiv transmiterea de către APL a două exemplare ale listelor electorale către BESV.

Contrar celor menționate, observatorii au raportat transmiterea cu întârziere în cel puțin 16 SV (37%) a listelor electorale (25 – 26 februarie 2020).

Recepționarea de către APL a scrisorilor de înștiințare referitoare la înregistrarea persoanelor la domiciliu permanent/temporar. Observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin opt APL de nivelul I din componența CU nr. 38 care au recepționat circa 25 de înștiințări în perioada monitorizată (cu aproximativ cinci mai multe decât în perioada electorală a alegerilor locale generale pentru aceleași localități). Subliniem că această informație a fost obținută în procesul de observare până la data de 9 martie 2020 și nu prin solicitare oficială de acces la informație. Chiar dacă Misiunea nu deține dovezi privind „migrația artificială” a alegătorilor, MO Promo-LEX reiterează recomandările sale privind necesitatea ca înainte de alegeri posibilitatea de arondare a alegătorilor la alte secții de votare să fie stopată.

⁴³ Raport final. Misiunea de observare a alegerilor locale generale și parlamentare noi din 20 octombrie (3 noiembrie) 2019. <http://bit.ly/2xiLlu1>

⁴⁴ Potrivit procesului-verbal privind totalizarea rezultatelor votării la alegerea deputatului pentru CU nr. 38. <http://bit.ly/2TOWudd>

⁴⁵ Potrivit datelor furnizate de observatorii Promo-LEX.

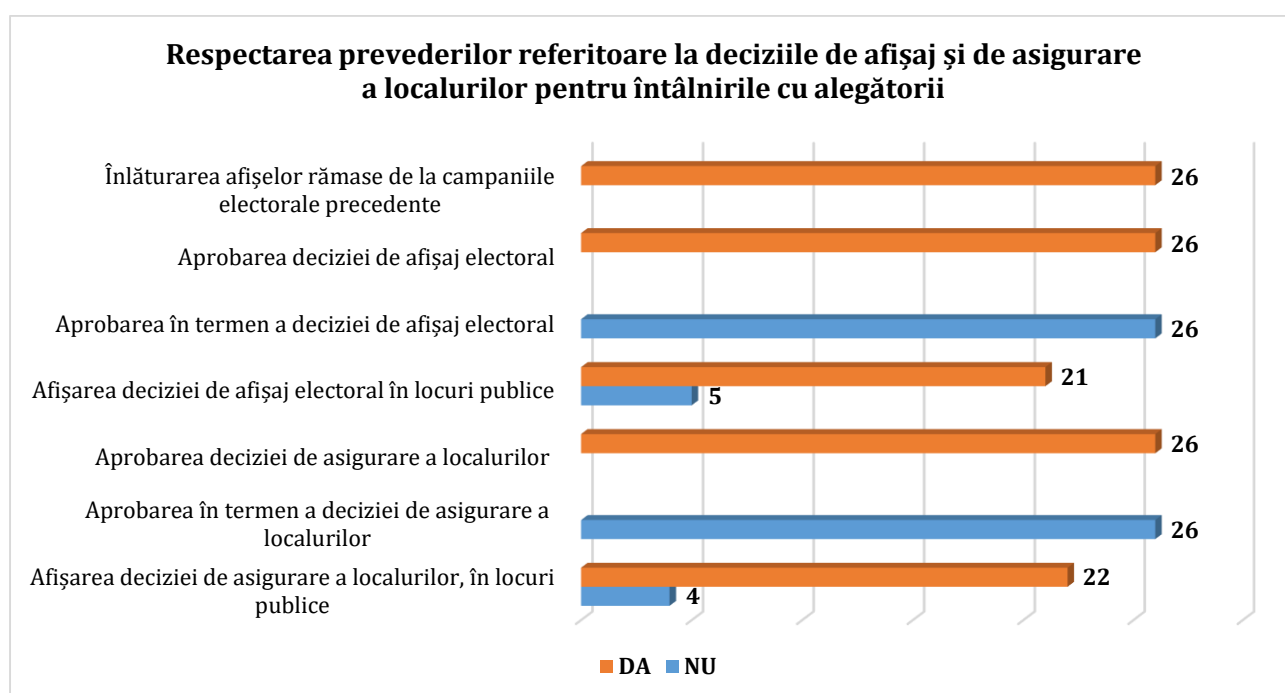
VII. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Conform prevederilor legale⁴⁶, APL sunt obligate ca, în termen de trei zile de la data începerii perioadei electorale, să stabilească și să garanteze un minim de spații speciale de afișaj electoral și un minim de localuri pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii. Deciziile (dispozițiile) respective trebuie să fie afișate imediat la sediul acestor autorități.

În perioada de monitorizare, observatorii Promo-LEX au vizitat 26 de APL, dintre care 100% au aprobat decizia de afișaj electoral. Referitor la respectarea termenului de aprobare, din 26 niciun APL nu a aprobat în termen deciziile (dispozițiile) la trei zile din data începerii perioadei electorale⁴⁷.

Totodată, observăm respectarea înlăturării afișelor electorale de la campaniile precedente în 100% din APL. Însă nu toate deciziile de acordare a spațiilor pentru afișaj electoral au fost afișate la sediile APL, din 26 APL, cinci (19%) nu le-au afișat. În cazul deciziilor de asigurare a localurilor pentru întâlnirile concurenților electorali cu alegătorii, patru (15%) APL nu le-au afișat la sediile APL.

Graficul nr. 8

⁴⁶ Art. 52, alin. (9) din Codul electoral și pct. 4 din Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare. <https://bit.ly/2xqEU8l>

⁴⁷ Conform Programului calendaristic, data începerii perioadei electorale este 29 decembrie 2019.

VIII. CONCURENȚII ELECTORALI⁴⁸

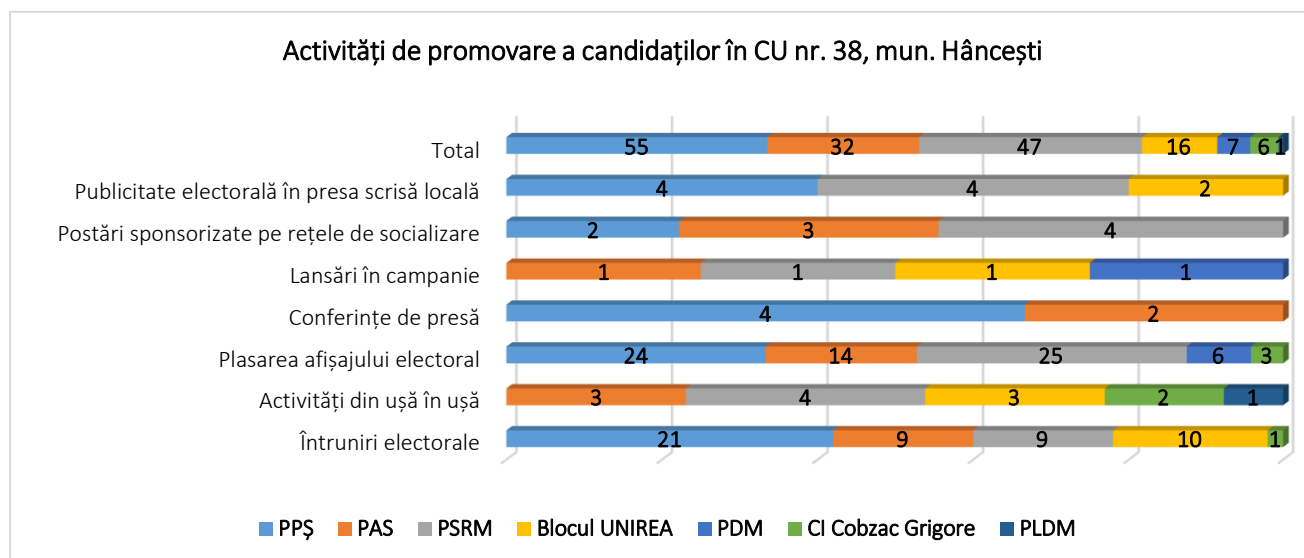
Concurenții au efectuat 164 de activități de promovare, cele mai frecvente fiind activitățile de distribuire/plasare a afișajului electoral – 44%, urmate de întrunirile cu alegătorii – 30%.

Printre activitățile de campanie ce pot fi calificate drept abatere de la norma legală menționăm: activități de promovare a concurenților înainte de termenul legal stabilit – două cazuri (PSRM – 1, CI Grigore Cobzac – 1); utilizare a imaginii autorităților publice – un concurent (PSRM); distribuire a publicității electorale fără respectarea cerințelor pentru materialele publicitare – un caz PSRM); amplasare a publicității în locuri neautorizate – 40 de cazuri (PSRM – 17; PPȘ – 15; PAS – 7; CI Grigore Cobzac – 1); utilizarea simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat și a materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare – patru cazuri (PAS, Blocul UNIREA, PLDM, PSRM); activitatea unei asociații obștești și a unei fundații asociate cu concurenți electorali (PPȘ și PSRM).

8.1. Activități de promovare a concurenților în campania electorală

În campania electorală (14 februarie – 10 martie 2020), observatorii MO Promo-LEX au raportat desfășurarea a minimum 164 de activități de promovare de către concurenții electorali (a se vedea graficul nr. 9). Cele mai frecvente activități desfășurate au fost plasarea afișajului electoral – 72 (44%), urmată de întrunirile cu alegătorii – 50 (30%).

Graficul nr. 9

8.2. Activități de promovare a concurenților înainte de termenul legal stabilit

Conform prevederilor legale⁴⁹, activitățile de promovare a candidaților în scopul convingerii alegătorilor de a le oferi votul urmează a fi desfășurate în decurs de 30 de zile înainte de alegeri. Conform Programului calendaristic, campania electorală pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 a început la data de 14 februarie 2020.

Conform informației observatorilor MO Promo-LEX, sunt raportate cel puțin două cazuri de promovare a candidaților înainte de începerea campaniei electorale, în care sunt vizați doi concurenți electorali: Vitalie Balinschi (PPȘ) și CI Grigore Cobzac.

În primul caz, la evenimentul Organizației Teritoriale Hâncești a PPȘ din 1 februarie 2020, la care Vitalie Balinschi a fost ales președinte al organizației, în discursul său a utilizat cuvinte cu tentă

⁴⁸ Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de Comisia de la Veneția. <https://bit.ly/2UQMD9B>

⁴⁹ Conform art. 91 din Codul electoral, campania electorală pentru alegerile Parlamentului începe nu mai devreme de 30 de zile înainte de ziua alegerilor și se desfășoară în conformitate cu capitolul 7 (art. 50-52), care se aplică în modul corespunzător.

electorală: „...Iată acum este șansa raionului Hîncești, a CU nr. 38, să ne dea votul de încredere, iar noi vă asigurăm că tot ceea ce ne propunem noi vom realiza. Este obiectivul politic de a câștiga în această CU... Împreună vom merge spre victorie, împreună vom renaște localitățile din r. Hîncești”.

În cel de-al doilea caz, nu este vorba de candidatul propriu-zis, ci de sprijinul oficial al unui partid politic, ceea ce la fel se încadrează în prevederile art. 52, alin. (1) din Codul electoral. Astfel, la 9 februarie 2020, PPPDA a anunțat în mod oficial susținerea candidaturii CI Grigore Cobzac la alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 și a îndemnat toți alegătorii din CU nr. 38, mun. Hîncești, „...să iasă masiv la vot și să susțină candidatura dlui Cobzac Grigore”.

8.3. Implicarea partidelor politice care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți electoral în promovarea candidaților fără reflectarea activităților în contul „Fond electoral”

Potrivit observatorilor Promo-LEX, două partide politice care nu sunt înregistrate în calitate de concurenți la alegerile parlamentare noi – PPPDA (în cel puțin 15 localități) și PUN (în cel puțin două localități) – au făcut agitație electorală în favoarea CI Grigore Cobzac.

Reiterăm opinia expusă în compartimentul *Cadrul legal* al Raportului de față: MO Promo-LEX recunoaște dreptul partidelor de a face agitație. Totuși, insistăm că aceste cheltuieli trebuie reflectate atât în rapoartele financiare anuale/semestriale ale partidelor politice depuse la CEC, cât și în rapoartele privind veniturile și cheltuielile concurenților în favoarea cărora se face agitație, de exemplu, la secțiunea donații materiale. În special, reiterăm necesitatea acestor precizări, inclusiv legislative, din perspectiva apropierei scrutinului prezidențial din toamna anului 2020, care are impact sociopolitic asupra întregii țări și nu doar a unei circumscripții electorale.

8.4. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a imaginii autorităților publice

MO Promo-LEX a constatat că un candidat – Ștefan Gațcan (PSRM) – este implicat în activități ce pot fi interpretate drept utilizare a imaginii autorităților publice.

Amintim că *Codul bunelor practici în materie electorală* specifică: „Egalitatea șanselor trebuie asigurată tuturor partidelor și candidaților și trebuie să stimuleze statul să adopte o atitudine imparțială față de aceștia”⁵⁰. De asemenea, art. 52, alin. (8) din Codul electoral prevede că „nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară, cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. [...]”.

Potrivit observatorilor Promo-LEX, la corturile de campanie ale candidatului PSRM împreună cu materialele electorale proprii ale concurentului sunt distribuite „Calendare ortodoxe 2020” cu imaginea președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon.

De asemenea, la evenimentul de lansare în campania electorală a candidatului PSRM Ștefan Gațcan, vicepreședintele Parlamentului Republicii Moldova, Vlad Batrîncea, în discursul său, a subliniat: „...este unica persoană (Ștefan Gațcan) care în spatele lui are susținerea și a președintelui țării, și a președintelui Parlamentului, și a Guvernului, și a deputaților...”.

Toate aceste observații se suprapun cu vizitele desfășurate de Președintele Republicii Moldova, Igor Dodon, în localitățile care fac parte din CU nr. 38⁵¹ anume în perioada electorală.

8.5. Cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a publicității electorale cu încălcarea prevederilor legale

Conform art. 70, alin. (6) din Codul electoral, răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar va include: denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei. Concomitent, în conformitate cu prevederile pct. 14 din Regulamentul privind modalitatea plasării

⁵⁰ *Codul bunelor practici în materie electorală*. Linii directoare și raport explicativ, p. 18. <http://bit.ly/2YJK9Nm>

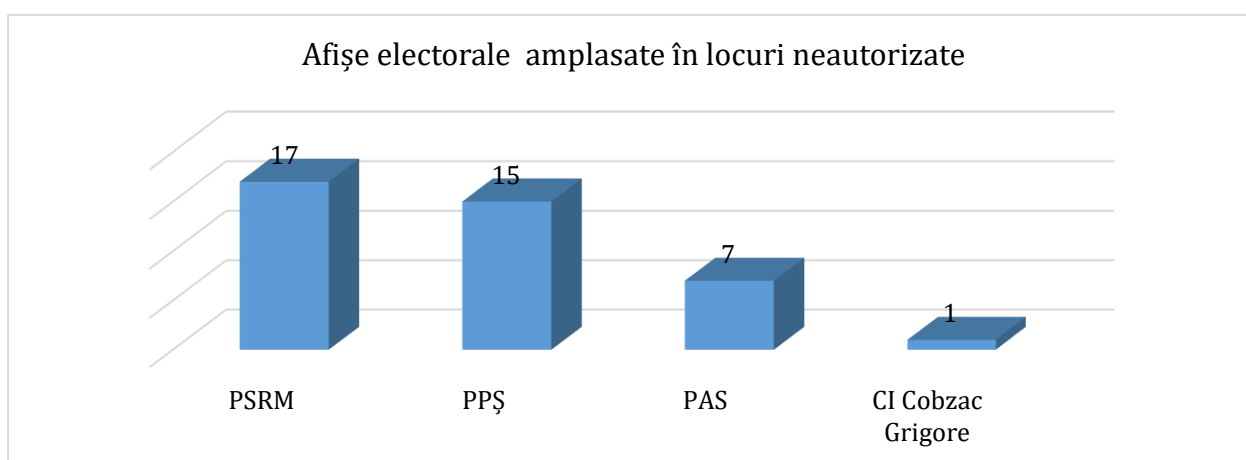
⁵¹ Vizitele președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon, în satele din CU nr. 38, mun. Hîncești: 8 februarie 2020 – s. Ciuciuleni, s. Drăgușeni, <https://bit.ly/2SsoWTt>, <https://bit.ly/2wavsFs>; com. Bobeica, <https://bit.ly/39wWrtI>; 27 februarie 2020 – s. Nemțeni, <https://bit.ly/2wQiRYo>.

publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare⁵², este interzisă amplasarea afișelor electorale în alte locuri decât cele stabilite de legislație.

Conform rapoartelor observatorilor MO Promo-LEX, a fost constatat *un caz de distribuire a publicității electorale fără respectarea cerințelor pentru materialele publicitare* cu implicarea candidatului PSRM. La corturile de publicitate electorală ale candidatului din partea PSRM, Ștefan Gațcan, amplasate în CU nr. 38, mun. Hîncești, împreună cu alte materiale promoționale despre candidat, au fost distribuite locuitorilor din circumscripție calendare 2020 cu imaginea președintelui Igor Dodon și cu un mesaj cu tentă electorală: „Împreună vom asigura în Moldova UN AN AL REALIZĂRILOR ȘI SUCESELOR”. Calendarele în cauză conțin date poligrafice ale PSRM, fără mențiunea *achitat din contul „Fondul electoral” al candidatului Ștefan Gațcan*, după cum impun prevederile legale⁵³.

Totodată, menționăm că au fost raportate *cel puțin 40 de cazuri de amplasare a publicității în locuri neautorizate* (a se vedea graficul nr. 10). În cele mai multe cazuri este vizat candidatul din partea PSRM, Ștefan Gațcan, urmat de candidatul din partea PPȘ, Vitalie Balinschi.

Graficul nr. 10

8.6. Cazuri de agitație electorală calificată drept contrară prevederilor art. 52, alin. (8) din Codul electoral⁵⁴

Art. 52, alin. (8) din Codul electoral stabilește că se interzice combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale sau imaginea unor persoane oficiale străine.

Observatorii MO Promo-LEX au constatat cel puțin patru cazuri cu implicarea a patru concurenți electorali ce pot fi calificate drept încălcare a respectivelor prevederi:

- la 16 februarie 2020, candidata din partea PAS, Olesea Stamate, s-a lansat în campania electorală, în fața bustului lui Mihai Eminescu din Hîncești⁵⁵, cu încălcarea regulilor desfășurării agitației

⁵² Hotărârea CEC nr. 3328 din 28.04.2015 de aprobare a Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică. <https://bit.ly/2W2zkkx>

⁵³ Pct. 15 din Regulamentul privind modalitatea plasării publicității electorale: „Se interzice partidelor politice... distribuirea și amplasarea în perioada electorală a afișelor electorale și/sau de promovare politică, **achitate din mijloace financiare care nu au fost virate în contul cu mențiunea «Fond electoral»**” și art. 41, alin. (4) din Codul electoral: „Toate cheltuielile pentru campania electorală se efectuează din mijloacele de pe contul cu mențiunea «Fond electoral»”.

⁵⁴ Art. 52, alin. (8) din Codul electoral: „Nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. Se interzice **combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale sau imaginea unor persoane oficiale străine**”.

⁵⁵ Eveniment de lansare în campania electorală a candidatei Olesea Stamate. <https://bit.ly/37xv940>

electorale conform cărora utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova în scop de publicitate electorală este interzisă;

- evenimentul de lansare a candidatului Blocului UNIREA, Dorin Chirtoacă, s-a desfășurat pe fundalul monumentului lui Ștefan cel Mare și Sfânt din Hîncești⁵⁶. Suplimentar, au fost utilizate tricolorul și imnul de stat al României;
- cu utilizarea imnului Republicii Moldova „Limba noastră”, s-a lansat în campania electorală și candidatul din partea PLDM, Anatolie Postolachi, eveniment care a avut loc la 15 februarie 2020⁵⁷;
- imnul Republicii Moldova a fost utilizat și la evenimentul de lansare în campania electorală a candidatului din partea PSRM, Ștefan Gațcan⁵⁸.

8.7. Activități ale fundațiilor și asociațiilor obștești asociate cu concurenții electorali

Observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin două entități: Asociația Obștească „Pentru Orhei” și Fundația „Din Suflet”, asociate, potrivit rapoartelor Promo-LEX, atât din perioada electorală, cât și din cea interelectorală, cu concurenții electorali ai PPȘ, respectiv, ai PSRM. Astfel, Asociația „Pentru Orhei” a organizat excursii spre OrheiLand în cel puțin șase localități, iar Fundația „Din Suflet” a oferit cadouri în cel puțin două localități (inclusiv cu participarea Președintelui Republicii Moldova).

Amintim că prin activitățile asociațiilor obștești și ale fundațiilor are loc transferul de imagine de la o organizație de caritate/binefacere către un partid politic/concurent electoral, pe de o parte, iar pe de alta – finanțarea indirectă, în afara contului „Fond electoral”, a campaniilor electorale sau politice.

8.8. Utilizarea PR negru în campania electorală

În data de 11 martie 2020, cu doar trei zile înainte de ziua alegerilor, cel puțin cinci surse media online au difuzat informația cu privire la presupusa implicare în săvârșirea unei infracțiuni de incest, cu circa 20 de ani în urmă, a candidatului PSRM pentru funcția de deputat în CU nr. 38 Ștefan Gațcan.

---

⁵⁶ Eveniment de lansare în campania electorală a candidatului Dorin Chirtoacă. <https://bit.ly/3280g5I>

⁵⁷ Eveniment de lansare în campania electorală a candidatului Anatolie Postolachi. <https://bit.ly/2HuKvfh>

⁵⁸ Eveniment de lansare în campania electorală a candidatului Ștefan Gațcan. <https://bit.ly/2SBzEqs>

IX. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

MO Promo-LEX constată că toate formațiunile politice care și-au desemnat candidați în CU nr. 38 Hîncești, inclusiv candidatul independent Grigore Cobzac (cu întârziere), au depus rapoarte privind finanțarea campaniei electorale. O carență menționată și anterior de Misiune este că formatul de vizualizare a rapoartelor pe pagina web a CEC nu este „prietenos” utilizării, nefiind de tip „open data”.

Potrivit rapoartelor depuse de către concurenți, ponderea majoră a cheltuielilor declarate este: pentru publicitate și materiale promoționale – 81%; pentru întruniri și evenimente – 11%; pentru remunerarea personalului din stafful electoral – 4%; pentru utilizarea mijloacelor de transport – 3%; altele – 2%.

MO Promo-LEX constată că 5 din 7 concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în campania electorală: PSRM, Blocul UNIREA, CI Grigore Cobzac, PPS, PDM. Suma totală estimată ca fiind neraportată este de cel puțin 112 542 de lei.

9.1. Repere metodologice

Metodologia de monitorizare a finanțării campaniei electorale constă în observarea activității concurenților electorali din perspectiva resurselor financiare colectate și utilizate în campania electorală. Totodată, are loc evaluarea corespunderii activității de raportare, evidență și supraveghere a actorilor electorali cu normele legale în vigoare.

Informațiile prezentate de OTL sunt analizate, în baza acestora sunt estimate cheltuielile la preț minim de piață, iar ulterior este efectuată compararea informațiilor financiare din rapoartele oficiale ale concurenților electorali prezentate la CEC cu estimările efectuate în baza observării. În cele din urmă, este evaluată conformitatea constatărilor obținute și raportate la cadrul legal actual.

9.2. Cadrul legal privind finanțarea campaniilor electorale

Finanțarea campaniei electorale în cadrul alegerilor parlamentare noi este reglementată de Codul electoral al Republicii Moldova⁵⁹ (până la modificările din Legea nr. 113/2019), Regulamentul privind finanțarea campaniilor electorale, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 3352 din 4 mai 2015, care se aplică doar pentru alegerile parlamentare noi, până la expirarea mandatului Parlamentului de legislatura a X-a.

Plafonul general al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Fond electoral”. Potrivit prevederilor art. 41, alin. (2), lit. d) din Codul electoral, plafonul general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral se stabilește de către CEC, luând ca bază de calcul un coeficient înmulțit cu numărul de alegători din circumscripția electorală în care au loc alegerile, conform Hotărârii CEC din 13 ianuarie 2020⁶⁰.

La 13 ianuarie 2020, Comisia a stabilit plafonul general al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Fond electoral” la alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 pentru CU nr. 38 Hîncești. Baza de calcul⁶¹ pentru stabilirea plafonului pe circumscripții uninominale este coeficientul stabilit înmulțit cu 60 000 – numărul de alegători care stă la baza constituirii circumscripțiilor uninominale, potrivit art. 80, alin. (4), lit. a) din Codul electoral.

Astfel, pentru contul „Fond electoral” al concurentului electoral în CU nr. 38, mun. Hîncești, la alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, s-a stabilit plafonul general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate în cuantum de 2 386 200,0 lei.

MO Promo-LEX constată în acest scrutin majorarea plafonului cu aprox. 30% comparativ cu scrutinul parlamentar ordinar din 24 februarie 2019, de la 1 845 000 de lei la 2 386 200 de lei, atunci când

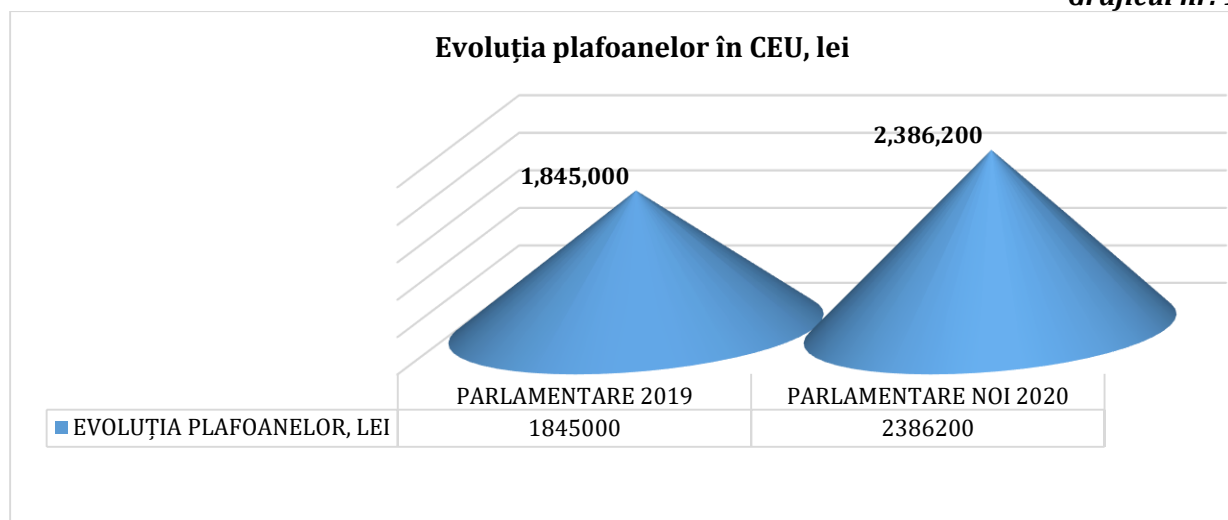
⁵⁹ Descrierea detaliată a cadrului legal – Raportul nr. 1. Misiunea de observare a alegerilor locale generale și a alegerilor parlamentare noi din 20 octombrie 2019, p. 25-28. <https://bit.ly/2kdDGaw>

⁶⁰ Hotărârea CEC nr. 3557 din 13.01.2020. <https://bit.ly/2u6G9b2>

⁶¹ Ca bază de raportare pentru stabilirea coeficientului s-a luat salariul mediu lunar pe economie prognozat pentru anul 2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 678/2019, în sumă de 7953,0 lei, mărimea coeficientului fiind 0,5% din salariul mediu respectiv, astfel coeficientul constituind în expresie bănească 39,77 lei.

mărimea coeficientului de 0,5% din salariul mediu pentru anul 2018 constituia în expresie bănească 30,75 lei⁶² (a se vedea graficul nr. 11).

Graficul nr. 11

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

Creditul fără dobândă acordat concurenților electorali. CEC a stabilit⁶³ cuantumul creditului fără dobândă acordat pentru fiecare partid politic, altă organizație social-politică și bloc electoral – 50 000 de lei și pentru fiecare candidat independent – 10 000 de lei. Totodată, CEC a stabilit că Ministerul Finanțelor va elabora și va aproba Regulamentul privind modul de acordare a creditelor fără dobândă concurenților electorali în vederea desfășurării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020.

9.3. Bugetul Comisiei Electorale Centrale

Conform Hotărârii CEC⁶⁴ cu privire la aprobarea devizului de cheltuieli pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare noi din data de 15 martie 2020 pentru funcția de deputat în CU nr. 38, mun. Hîncești, devizul estimativ de cheltuieli al CEC este de 4226,67 mii de lei.

Menționăm că pentru a fi organizate alegerile parlamentare noi în CU nr. 38, mun. Hîncești au fost alocate mijloace financiare în cuantum de 4 226, 7 mii prevăzute în buget pentru alegerile prezidențiale 2020, din considerentul că în bugetul CEC pentru anul 2020 nu au fost distribuite mijloace financiare aferente organizării și desfășurării unor alegeri parlamentare noi⁶⁵.

9.4. Deschiderea conturilor bancare și desemnarea trezorerierilor

Deschiderea contului „Fond electoral”, desemnarea trezorerierilor. Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a CEC, MO Promo-LEX constată că toate formațiunile politice care au desemnat și au înregistrat concurenți electorali în CU nr. 38, mun. Hîncești, au confirmat persoane responsabile de finanțele din contul „Fond electoral” pentru perioada campaniei electorale (trezorieri). De asemenea, conform informației publicate de CEC, toate formațiunile și-au deschis conturi bancare cu mențiunea „Fond electoral”.

9.5. Prezentarea către CEC a raportului privind mijloacele financiare proprii care se află pe contul partidului la începutul perioadei electorale

Potrivit art. 43, alin. (7) din Codul electoral, la data începerii perioadei electorale, partidele politice care intenționează să depună documentele pentru înregistrare în calitate de concurenți electorali și să transfere pe contul „Fond electoral” mijloacele financiare proprii deținute pe contul lor au obligația de a prezenta la CEC un raport financiar conform modelului stabilit de Comisie .

⁶² Hotărârea CEC nr. 1989 din 21.12.2018. <https://bit.ly/2TG7yex>

⁶³ Hotărârea CEC nr. 3555 din 13.01.2020. <https://bit.ly/36Zn8py>

⁶⁴ <https://bit.ly/2Tr41kt>

⁶⁵ Scrisoarea Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova. <https://bit.ly/3aGmYVG>

Potrivit paginii oficiale a CEC, MO Promo-LEX constată că cinci partide politice (PSRM, PPȘ, PDM, PAS, USB) au prezentat astfel de rapoarte până la 14 februarie 2020, cu indicarea veniturilor, cheltuielilor, precum și a donatorilor. Prin urmare, în conformitate cu prevederile legale, doar aceste partide politice au avut dreptul de a vira mijloace de pe contul lor curent în contul „Fond electoral”.

Potrivit rapoartelor, volumul total al veniturilor disponibile pe conturile curente ale partidelor menționate mai sus constituiau 6 435 843 de lei. E de menționat că suma disponibilă pentru perioada curentă e rămasă în soldul final al contului, în urma anului de gestiune 2019.

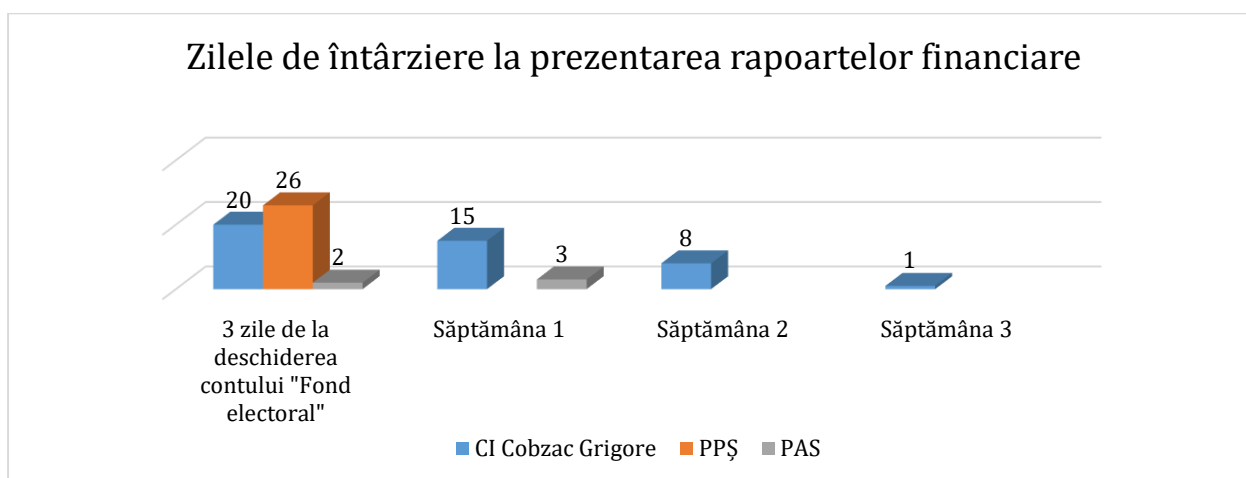
9.6. Raportarea financiară a concurenților electorali la Comisia Electorală Centrală

Potrivit paginii oficiale a CEC, MO Promo-LEX constată că toate formațiunile politice care și-au desemnat candidați în CU nr. 38, mun. Hîncești, inclusiv CI Grigore Cobzac (cu întârziere), au depus rapoarte privind finanțarea campaniei electorale (a se vedea graficul nr. 12).

Conform Programului calendaristic și prevederilor legale⁶⁶, prezentarea raportului de către concurenții electorali despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală, atât în format electronic, cât și pe suport de hârtie, cu semnătura persoanelor responsabile, se efectuează în termen de trei zile de la deschiderea contului cu mențiunea „Fond electoral” și ulterior săptămânal, în ziua de vineri.

CEC publică rapoartele pe pagina oficială în termen de 48 de ore de la recepționarea acestora, respectând legislația cu privire la protecția datelor cu caracter personal. MO Promo-LEX a monitorizat activitatea CEC sub acest aspect și a constatat respectarea publicării în termen a rapoartelor financiare.

Graficul nr. 12

CI Grigore Cobzac a prezentat rapoartele financiare tardiv – în săptămâna a 3-a de raportare financiară, cu o săptămână înainte de finele campaniei electorale. În opinia Promo-LEX, din momentul în care candidatul a avut cheltuieli din săptămână întâi de campanie, putem califica finanțarea din primele două săptămâni de campanie a CI Grigore Cobzac ca fiind netransparentă. Or, formațiunile politice care s-au încadrat în termen fără nicio zi de întârziere sunt: PDM, PSRM, Blocul UNIREA și PLDM.

O deficiență menționată și anterior de Misiune este formatul modelului de raport publicat pe pagina oficială a CEC. Rapoartele publicate nu sunt în formate open data, așa precum prevede planul strategic al CEC, ci în formate pdf scanate, ceea ce împovărează nu numai accesul vizual, dar și pe cel digital la datele prezentate în rapoartele scanate.

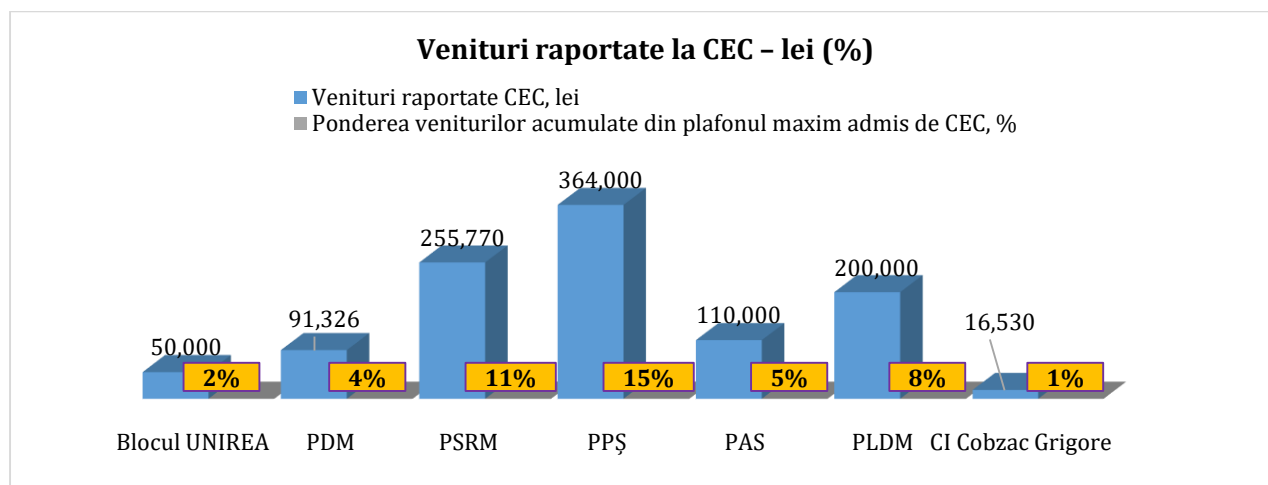
⁶⁶ Art. 43, alin. (1) și (6) din Codul electoral. Programul calendaristic: la trei zile de la deschiderea contului „Fond electoral”; săptămâna 1 – 21.02.2020; săptămâna 2 – 28.02.2020; săptămâna 3 – 06.03.2020.

MO Promo-LEX solicită CEC modificarea Regulamentului privind finanțarea campaniei electorale prin introducerea obligativității de completare a rapoartelor în format Excel și ulterior publicarea acestora pe pagina oficială a CEC, pentru ca datele să poată fi utilizate în scopuri de analiză de către sectorul asociativ, mass-media, mediul academic.

9.6.1. Veniturile și cheltuielile concurenților electorali reflectate în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale

Conform rapoartelor prezentate la CEC, volumul veniturilor declarate de cei șapte concurenți înregistrați (partide, blocuri electorale, candidat independent), pentru perioada **14 februarie – 06 martie**, este de 1 037 626 de lei; cuantumul cheltuielilor raportate este de 828 703 lei, sold final – 208 923 de lei. Niciun concurent electoral nu a depășit plafonul general⁶⁷ al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Fond electoral”. Cel mai mult s-a apropiat de acesta PPȘ, atingând 15% din plafon (a se vedea graficul nr. 13).

Graficul nr. 13

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

9.6.2. Sursele de finanțare ale concurenților electorali sunt constituite din:

- donații financiare a 55 de persoane fizice în valoare de 380 530 de lei pentru trei concurenți electorali (PPȘ, PSRM, CI Grigore Cobzac);
- mijloace proprii de pe contul curent a cinci formațiuni (subvenții de la bugetul de stat) în valoare de 576 961 de lei (PL, PDM, PLDM, PSRM, PAS) și (donații) în valoare de 50 000 de lei (PAS);
- donații materiale în valoare totală de 31 712 lei, pentru trei formațiuni⁶⁸ (PPȘ, PAS, PSRM) (a se vedea graficul nr. 14).

MO Promo-LEX consideră drept incertă situația cu donațiile din contul partidului în contul „Fond electoral” din perspectiva calificării formațiunii politice donatoare drept persoană juridică. Or, norma legală nu este explicită în acest sens. Amintim că, potrivit art. 41, alin. (2), lit. e) din Codul electoral, plafoanele donațiilor din partea persoanelor juridice în contul „Fond electoral” pentru o campanie electorală constituie 100 de salarii medii lunare pe economie stabilite pentru anul respectiv. Simultan, art. 1, alin. (1) din Legea privind partidele politice statuează că partidele politice sunt asociații benevole, cu statut de persoană juridică. Prin urmare, partidul nu ar putea transfera mijloace financiare proprii pe contul „Fond electoral” peste suma de 100 de salarii medii lunare.

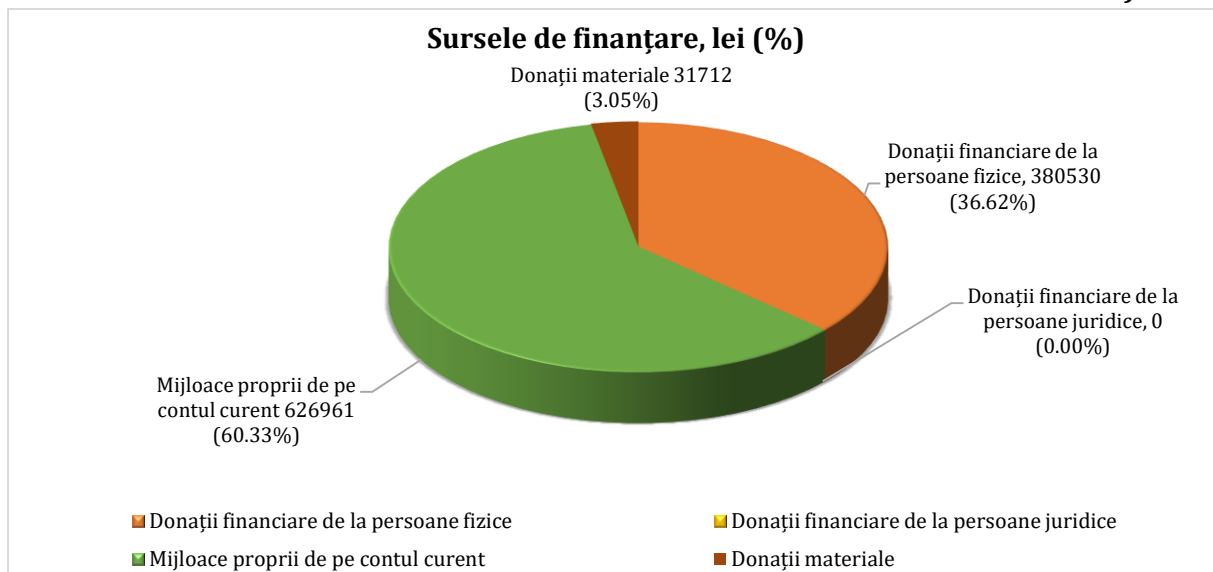
Poziția CEC este însă diferită de logica juridică expusă mai sus, considerându-se că partidul politic ar avea un statut special, fapt neprevăzut expres de lege, motiv din care insistăm ca legislativul să se pronunțe univoc asupra subiectului dat.

⁶⁷ Potrivit noilor prevederi legale, în speță art. 41, alin. (2), lit. d) din Codul electoral, plafonul general al mijloacelor ce pot fi transferate în contul „Fond electoral” pe țară constituie 0,05% din veniturile prevăzute de legea bugetului de stat pentru anul respectiv. Potrivit calculului, 0,05% din 42 125 500,0 de mii de lei constituie 21 062 750 de lei.

⁶⁸ Donațiile materiale nu sunt incluse la balanța raportului financiar, la compartimentul rulajele mijloacelor financiare.

Astfel, Promo-LEX recomandă clarificarea exactă în legislație a statutului partidului politic în contextul donațiilor obținute din partea persoanelor juridice, întrucât partidul politic deține statut de persoană juridică și, prin urmare, se încalcă legislația privind donațiile din partea persoanelor juridice atunci când acestea virează sume bănești în contul „Fond electoral”.

Graficul nr. 14

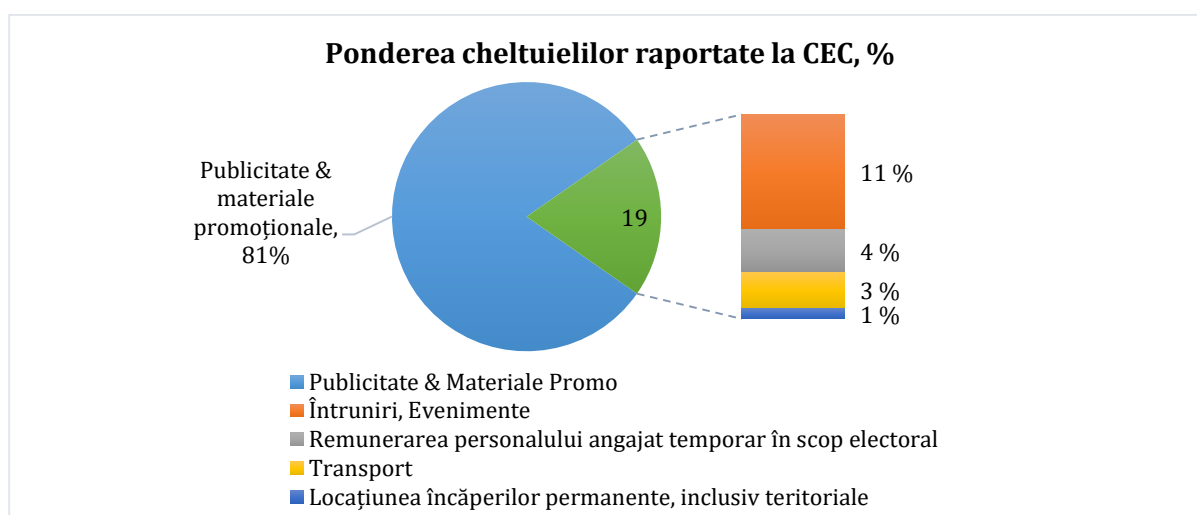

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

9.6.3. Cheltuielile raportate

Potrivit rapoartelor, ponderea majoră a cheltuielilor declarate este: pentru publicitate – 56%; pentru materiale promoționale – 25%; pentru întruniri și evenimente – 11%; pentru utilizarea transportului – 3%; locațiunea încăperilor permanente – 1%; remunerarea personalului din stafful electoral – 4%; consultanță media/strategie electorală – 0,4%; alte cheltuieli – 0,6% (a se vedea graficul nr. 15).

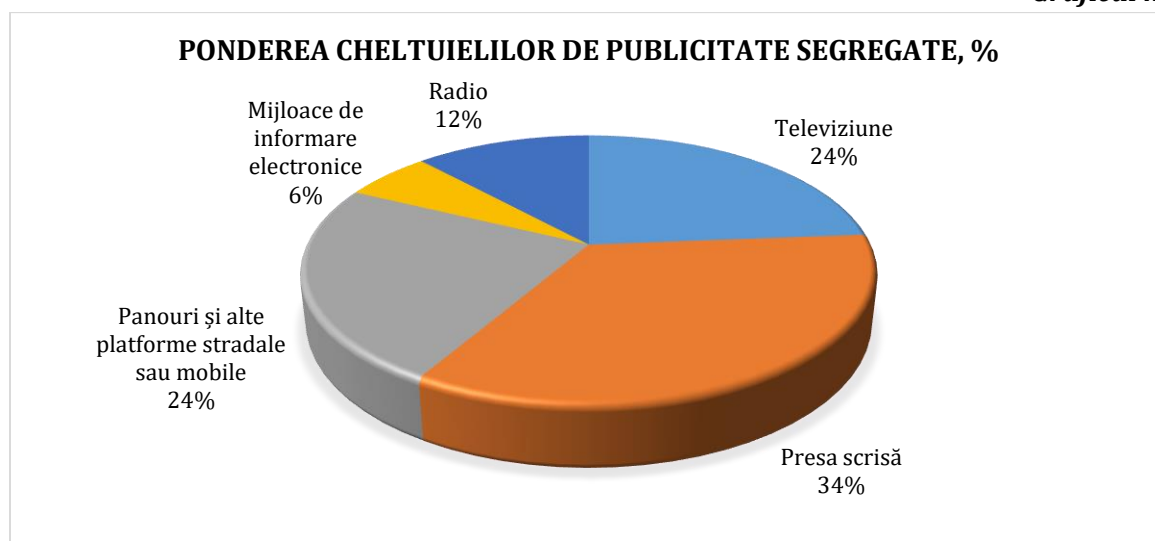
Graficul nr. 15

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

Analizând datele în mod segregat, constatăm că ponderea cea mai mare a cheltuielilor de publicitate în CEU Hâncești este pentru presa scrisă (34%), totodată, există o echilibrare a destinațiilor de cheltuieli, cele pentru TV și panouri stradale atingând un nivel similar, ponderea atribuită mijloacelor de informare electronică, 6% (a se vedea graficul nr. 16).

Graficul nr. 16

Date obținute în baza rapoartelor depuse la CEC

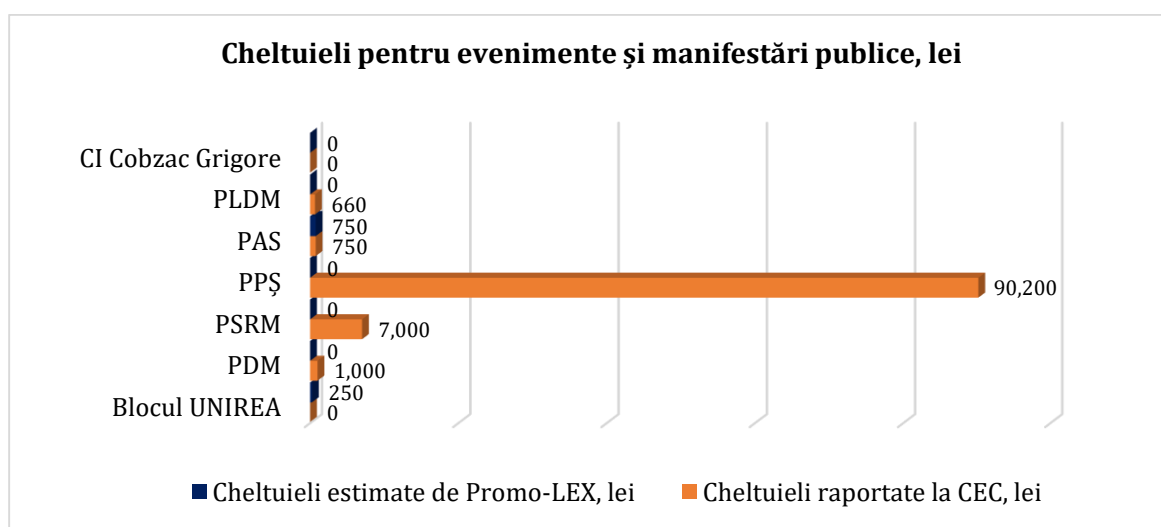
9.7. Cheltuielile concurenților electorali constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

a) Costul întrunirilor și evenimentelor electorale

În campania electorală, toți cei șapte concurenți (PSRM, PAS, PPȘ, Blocul UNIREA, PDM, PLDM, CI Grigore Cobzac) au organizat cel puțin 51 de întruniri electorale, 13 activități din ușă în ușă, 4 lansări în campanie, 6 conferințe de presă etc.

Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cinci concurenți electorali (PDM, PSRM, PPȘ, PAS, PLDM) au raportat cheltuieli mai mari decât estimările Promo-LEX, în cazul CI nu au fost nici raportate, nici observate cheltuieli, doar în cazul Blocului UNIREA am constatat neraportarea cheltuielilor de locațiune a sălii de întruniri (graficul nr. 17).

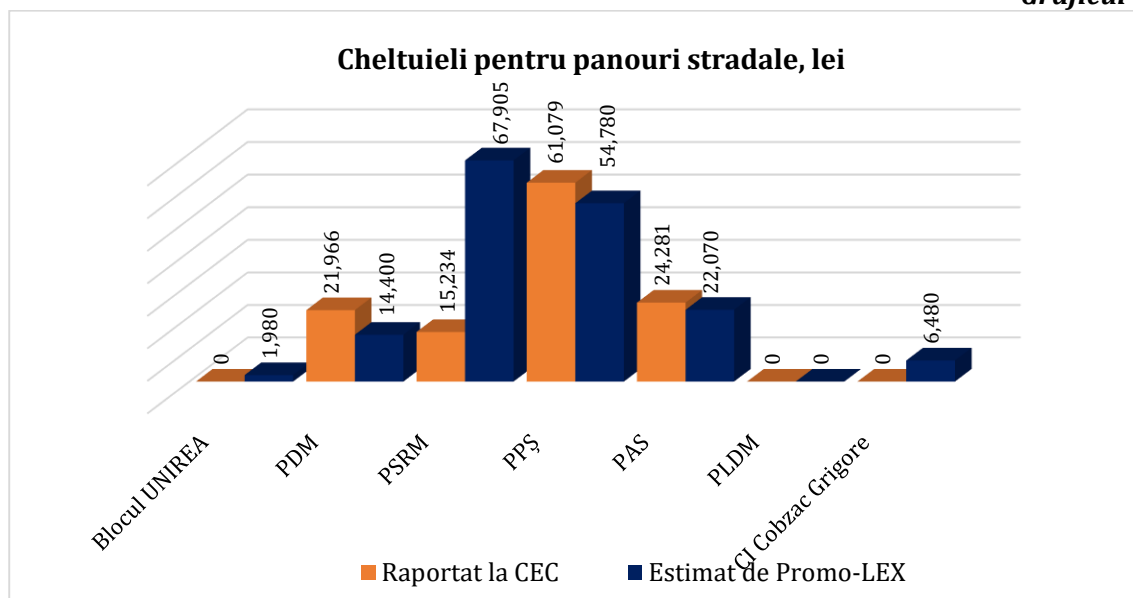
Graficul nr. 17

b) Cheltuieli de publicitate

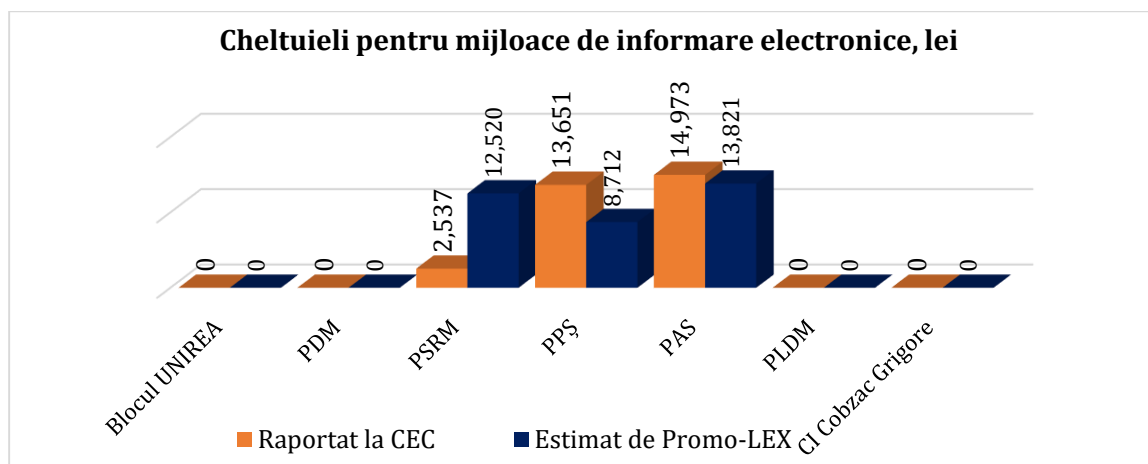
Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, cel puțin șase concurenți din șapte (PPȘ, PSRM, PDM, PAS, Blocul UNIREA, CI Grigore Cobzac) au efectuat cheltuieli pentru panouri stradale și mobile. Conform Promo-LEX, trei concurenți (PSRM, Blocul UNIREA, CI Grigore Cobzac) au omis să raporteze cel puțin 52 621 de lei (graficul nr. 18).

Graficul nr. 18

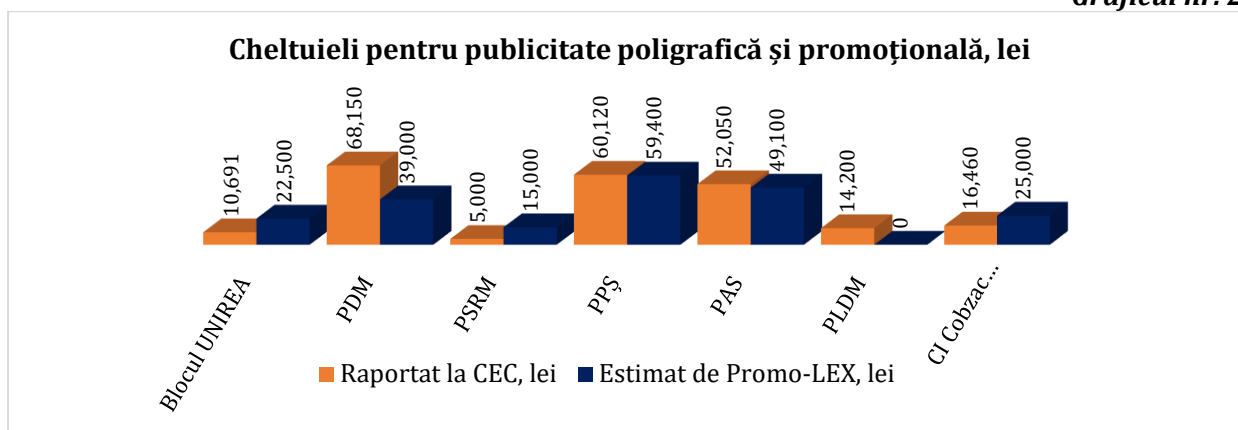

Cheltuieli de publicitate on-line. MO Promo-LEX a constatat prezența publicității electorale și în mijloacele de informare electronice – conferințe de presă, videoclipuri și mesaje sponsorizate în rețeaua Facebook – în privința a trei concurenți electorali (PSRM, PPȘ, PAS). Un concurent electoral (PSRM) a indicat cheltuieli mai mici decât estimările Promo-LEX. Cheltuielile estimate ca fiind neraportate de către PSRM se ridică la cel puțin 9 983 de lei.

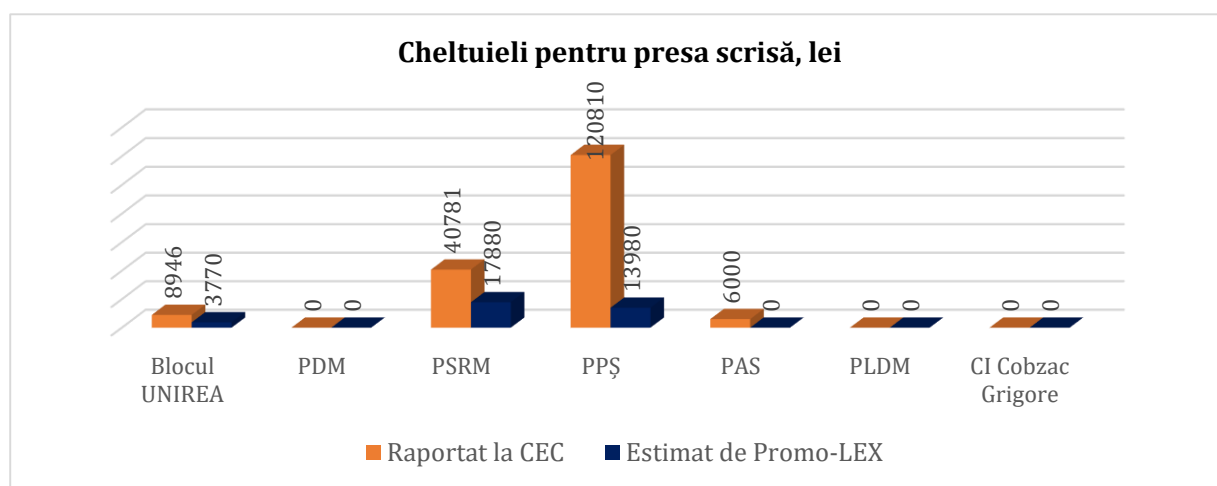
Graficul nr. 19

Cheltuieli pentru publicitate poligrafică și promoțională. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, toți cei șapte concurenți electorali au efectuat cheltuieli pentru publicitate poligrafică și promoțională. În cazul a trei concurenți (Blocul UNIREA, PSRM, CI Grigore Cobzac) am constatat neraportarea completă a cheltuielilor, în cuantum de 30 349 de lei (graficul nr. 20).

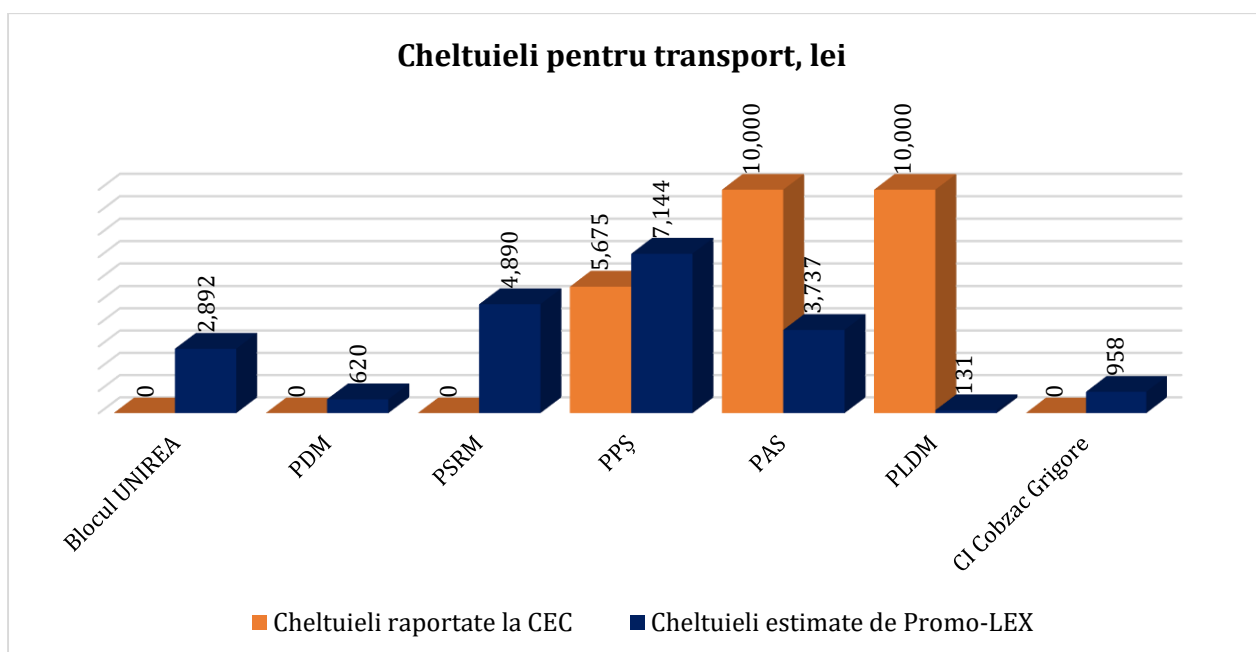

Cheltuieli pentru presa scrisă. Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, trei concurenți electorali au efectuat cheltuieli pentru presa scrisă. Toți concurenții au raportat cheltuieli mai mari decât cele estimate (graficul nr. 21).

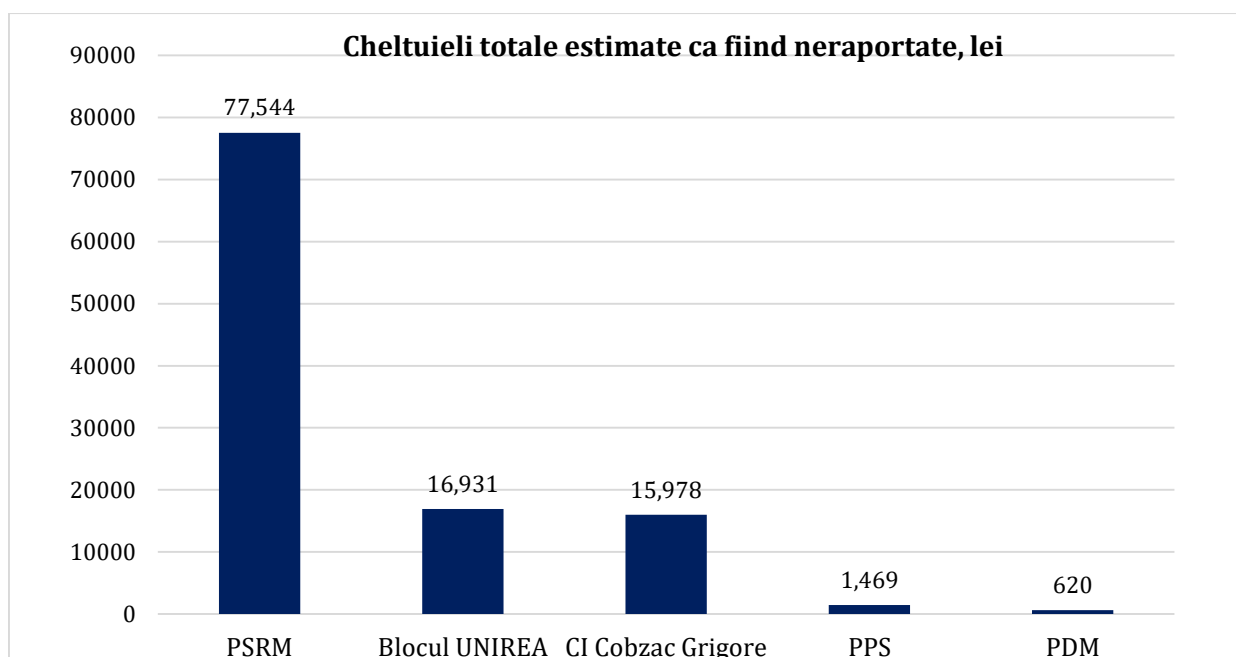

c) Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Observatorii Promo-LEX au raportat utilizarea automobilelor în CEU Hîncești cu scop electoral de către cel puțin șapte concurenți. Din cei șapte concurenți electorali, patru (Blocul UNIREA, PDM, PSRM, CI Grigore Cobzac) au prezentat la CEC rapoarte cu „0” cheltuieli la această categorie, un alt concurent a raportat mai puține cheltuieli decât estimările Promo-LEX. Astfel, cinci concurenți (Blocul UNIREA, PDM, PSRM, PPȘ, CI Grigore Cobzac) au omis să raporteze un quantum de cel puțin 10 829 de lei (graficul nr. 22).

MO Promo-LEX constată că cinci din șapte concurenți electorali au omis reflectarea completă a cheltuielilor efectuate în campania electorală: PSRM, Blocul UNIREA, CI Grigore Cobzac, PPȘ, PDM. Suma totală estimată ca fiind neraportată este de cel puțin 112 542 de lei (graficul nr. 23).

X. EDUCAȚIA ȘI INFORMAREA ELECTORALĂ

10.1. Activitățile CICDE și ale CEC

*Instruirea funcționarilor electorali*⁶⁹. În contextul alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020, la capitolul instruirea funcționarilor electorali, CICDE, în comun cu CEC, a organizat un șir de seminare cu scopul de a asigura buna desfășurare a scrutinului din 15 martie 2020, după cum urmează: instruirea membrilor CECE nr. 38, mun. Hîncești; instruirea funcționarilor din cadrul administrației publice locale responsabili de RSA din CECE nr. 38, mun. Hîncești; instruirea membrilor BESV; instruirea operatorilor „SIAS Alegeri”.

*Instruirea părților interesate de participarea la scrutinul electoral*⁷⁰. Instruirea trezorerierilor partidelor politice; activitate de informare a deținutelor din penitenciarul nr. 7 Rusca care se află în raza CU nr. 38 Hîncești; observatori și reprezentanți ai concurenților electorali.

10.2. Organizarea dezbaterilor și a altor activități de informare a cetățenilor

Organizarea dezbaterilor de către Asociația Promo-LEX. În contextul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020 din CU nr. 38, în perioada 11 – 12 martie 2020, Promo-LEX, în parteneriat cu postul public de televiziune Moldova 1 și cu Radio Moldova, a organizat câte două dezbateri TV și radio cu candidații pentru funcția de deputat.

Alte activități. În perioada electorală, Asociația ADEPT a desfășurat activități de informare publică privind alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020, în cadrul a două conferințe de presă și al unei transmisiuni live⁷¹.

De asemenea, în campania electorală, la 17 și 18 februarie 2020, Agenția de Presă IPN a organizat două runde de dezbateri publice la tema „Miza candidaților vs miza alegătorilor” cu participarea candidaților pentru funcția de deputat în CU nr. 38 Hîncești.

---

⁶⁹ Seminare de instruire a funcționarilor electorali: <https://bit.ly/2TZmRiV>; <https://bit.ly/31EXrsl>; <https://bit.ly/39p8nO4>; <https://bit.ly/2TD2dU1>.

⁷⁰ Seminare de instruire a părților interesate de participare la scrutinul electoral din 15 martie 2020: <https://bit.ly/2vllhwb>; <http://bit.do/fyjCE>.

⁷¹ <https://bit.ly/38Ij0FZ>, <http://bit.do/fy8md>, <http://bit.do/fy8nQ>.

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

1. Reglementarea explicită a incertitudinilor privind raportarea cheltuielilor pentru campania electorală efectuată de către un partid politic care nu este înregistrat în calitate de concurent electoral.
2. Completarea art. 134 din Codul electoral cu prevederi ce ar institui o perioadă anumită (de exemplu, trei luni) înainte de alegeri când arondarea alegătorilor la anumite adrese/secții de votare să fie „înghețată”. În acest mod, ar putea fi exclusă „migrația artificială” a alegătorilor, cu eventual impact asupra rezultatelor alegerilor.
3. Reglementarea procedurii sau a criteriilor minime de constatare a implicării în activitatea politică sau electorală a organizațiilor necomerciale, fundațiilor, organizațiilor de caritate, precum și a sancțiunilor aplicate acestora.
4. Clarificarea exactă în legislație a statutului partidului politic în contextul donațiilor obținute din partea persoanelor juridice, întrucât partidul politic deține statut de persoană juridică și, prin urmare, se încalcă legislația privind donațiile din partea persoanelor juridice atunci când acestea virează sume bănești în contul „Fond electoral”.

Comisiei Electorale Centrale:

5. Evitarea cazurilor de expunere asupra pretinselor încălcări invocate în sesizare/contestație înainte soluționării și emiterii hotărârii asupra sesizării/contestației.
6. Modificarea prevederilor Regulamentului CEC referitoare la modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică în vederea menționării exprese a competenței poliției de constatare a contravenției privind afișajul neautorizat.
7. Publicarea periodică, dar în special în contextul organizării și desfășurării alegerilor, a datelor din Registrul de Stat al Alegătorilor.
8. Publicarea rapoartelor privind veniturile și cheltuielile din campania electorală ale concurenților în format „open data”, prietenos prelucrării datelor.

ABREVIERI

alin. – alineatul

APL – administrația publică locală

art. – articolul

BESV – birou electoral al secției de votare

com. - comună

CEC – Comisia Electorală Centrală

CECEU – Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale

CI – candidat independent

CICDE – Centrul de Instruire Continuă în domeniul Electoral

CU – circumscripție uninominală

DUE – Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova

EPDE – Asociația European Exchange, European Platform for Democratic Elections

IRI – Asociația Obștească „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA”

lit. – litera

MO – misiune de observare

mun. – municipiu

nr. – număr

or. – oraș

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

OSCE/BIDDO – Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

OTL – observator pe termen lung

OTS – observator pe termen scurt

PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”

pct. – punct

PDM – Partidul Democrat din Moldova

PPPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”

PSRM – Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”

r. - raion

RFE – Registrul funcționarilor electorali

RSA – Registrul de Stat al Alegătorilor

s. – satul

SV – secție de votare

UAT – unitate administrativ-teritorială

USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE

Anexa nr. 1. Evoluția numărului de alegători în listele electorale de bază Circumscripția uninominală nr. 38 Hîncești

SV	Localitate	Alegeri parlamentare noi, 15.03.2020 (observator Promo-LEX)	Alegeri parlamentare, 24.02.2019 (proces-verbale, CEC)	Diferența
38/01	Hîncești_01	2,917	3,010	-93
38/02	Hîncești_02	2,754	2,744	+10
38/03	Hîncești_03	2,971	2,966	+5
38/04	Hîncești_04	2,959	2,928	+31
38/05	Hîncești_05	3,236	3,223	+13
38/06	Bălceana	1,340	1,326	+14
38/07	Bobeica	635	640	-5
38/08	Dahnovici	845	868	-23
38/09	Drăgușeni	990	999	-9
38/10	Boghiceni	2,267	2,266	+1
38/11	Bujor	2,824	2,902	-78
38/12	Cățeleni	1,028	1,034	-6
38/13	Ciuciuleni_13	1,887	1,892	-5
38/14	Ciuciuleni_14	592	848	-256
38/15	Ciuciuleni_15	569	611	-42
38/16	Ciuciuleni_16	822	601	+221
38/17	Cotul Morii	1,616	1,635	-19
38/18	Crasnoarmeiscoe	1,771	1,796	-25
38/19	Tălăiești	1,655	1,669	-14
38/20	Drăgușenii Noi	1,528	1,512	+16
38/21	Horodca	175	192	-17
38/22	Fundul Galbenei	2,121	2,124	-3
38/23	Ivanovca	804	805	-1
38/24	Lăpușna_24	2,866	2,662	+204

38/25	Lăpușna_25	1,917	2,114	-197
38/26	Anini	122	128	-6
38/27	Rusca	133	155	-22
38/28	Logănești	1,681	3,469	-101
38/29	Logănești	1,687	-	
38/30	Mereșeni	1,757	1,784	-27
38/31	Sărata Mereșeni	417	415	+2
38/32	Mirești	1,090	1,078	+12
38/33	Nemțeni	1,468	1,486	-18
38/34	Obileni	1,073	1,093	-20
38/35	Onești	1,352	1,350	+2
38/36	Pașcani	1,137	1,160	-23
38/37	Pereni	945	945	0
38/38	Pervomaiscoe	636	633	+3
38/39	Secăreni	491	551	-60
38/40	Secărenii Noi	252	193	+59
38/41	Cornești	461	469	-8
38/42	Sofia	1,130	1,131	-1
38/43	Stolniceni	1,661	1,660	+1
38/44	Șipoteni	653	661	-8